

NOUA REVISTĂ ROMÂNĂ

ABONAMENTUL :
In România un an (48 NUMERE) 10 lei
„ sease luni . . . . . 6 „
In toate țările uniunii postale un an 12 „

POLITICA, LITERATURA, ȘTIINȚA ȘI ARTA
APARE ÎN FIECARE DUMINICĂ

UN NUMĂR .
25 Bani

REDAȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA
București, Calea Victoriei 60, Pasagiu No. 3
DIRECȚIA : București, B-dul Ferdinand 55
TELEFON 8/66

DIRECTOR :
C. RADULESCU-MOTRU
PROFESOR LA UNIVERSITATEA DIN BUCUREȘTI

Se găsește cu numărul la principalele
librării și la depozitarii de ziare
din țară

Prețul anunțurilor pentru o pătrime
de pagină 10 lei.

No. 8.

DUMINICĂ, 19 DECEMBRIE 1910

Vol. IX.

SUMARUL

NOUȚĂȚI :

Campania contra „Tribunei“ din Arad.—Vieața muzicală la noi : Concertele societății „Carmen“.—O nouă revistă.—Concurs literar.—Ecouri din lumea socială.

CEȘTIUNI ACTUALE :

C. RĂDULESCU-MOTRU. *D. Spiru Haret ca sociolog.*

PEDAGOGIE :

DR. ION SIMIONESCU. *Școala germană la expoziția din Bruxelles.*

LITERATURA :

V. CIOFLEC. *Popas.*
GUY DE MAUPASSANT. *Farmec de lună.*
ALPHONSE DAUDET. *Arlesiana.*

DISCUȚII :

DR. IANCU JIANU. *Necesitatea laboratoarelor de bacteriologie în provincie.*
CONST. I. FLOREA. *Asociațiunile în Franța.*

NOTE ȘI INFORMAȚII : *Estetica cărților.—Din inchisorile rusești.—Bibliotecile publice în Japonia.—Lumea în ochii miopilor.*

REVISTA REVISTELOR : *Revue de deux mondes.—Revue internationale de sociologie.—Revue Bleue.—Mercure de France. Revista științifică „V. Adamachi“.—Buletinul societății de științe din București.—Buletinul pedagogic.*

FINANȚE ȘI COMERȚ : *Proiectul de lege asupra impozitului pe venit.*

NOUȚĂȚI

Campania contra „Tribunei“ din Arad

Ziarul românesc *Tribuna* din Arad este de câteva săptămâni ținta celor mai violente atacuri din partea organizației partidului național român din Ungaria, precum și din partea unor publiciști politici de dincoace, din Regat.

Cu ce a păcătuit *Tribuna* ca să ajungă așa de oropsită ? D. Aurel C. Popovici afirmă prin *Gazeta Transilvaniei*, din 2/15 Decembrie, că *Tribuna* ar intriga în contra partidului naționalist, vârind îndoiala, bănuiala, neîncrederea, invidia și zavistia în rindurile Românilor, pentru a slăbi lăria acestora în lupta lor cu Maghiarii. Și d. Aurel C. Popovici mai afirmă, că aceea ce face *Tribuna* astăzi nu este

decât continuarea unei vechi intrigi care s'a mai urzit și înainte de către trădatori în contra partidului național-român !

Aceste afirmări ar fi foarte grave, dacă ar fi adevărate. Ne îndoim însă ca ele să fie adevărate. Temperamentul d-lui Aurel C. Popovici este prea impresionabil ca să poată tolera în mintea aceluiaș d. Aurel C. Popovici o judecată obiectivă. Apoi *Tribuna* deși să tipărește, ce-i drept, pe hârtie, — și hârtia suferă să se aștearnă pe ea orice fel de intrigă, — dar în fruntea comitetului său, *Tribuna* are pe D-r N. Oncu, venerabilul bătrîn care n'a părăsit până acum nici o clipă postul său, și care are nu numai temperament de luptător, ci și caracter de luptător. Cât timp acest bătrîn stă la postul său, *Tribuna* n'are trebuință să se apere de învinuirea de a face intrigă, ci adversarii săi au datoria să-și măsoare atacurile, sau să vină cu dovezi serioase.

Intrigă din partea *Tribunei* nu poate fi. Este foarte regretabil că acest cuvânt s'a tipărit în *Gazeta Transilvaniei*.

Cauza campaniei contra *Tribunei* trebuie căutată în altă parte. După părerea noastră ea este următoarea :

Tribuna a voit să fie un organ de publicitate care să sprijine ridicarea neamului întreg, și nu numai alcătuirile oficiale de partid. Redacția acestui ziar și-a arogat dreptul să critice tot ce va găsi că nu este potrivit cu interesele superioare ale neamului. D. Octavian Goga, cel mai de seamă talent din redacție, scria clar :

„Viața noastră curge într'o mază sărăcăcioasă, cu unde „tulburi și adese urâte, pe când gazetăria fără ochi și fără „urechi cântă osanale și imnuri de mărire.“ Și mai departe, despre rolul gazetarului conștient de misiunea sa, zice Goga :

„Mai multă severitate în interpretarea justă a situației, mai mult adevăr ! În societatea noastră se vădesc în ultimul timp semne îmbucurătoare de a strivi ipocrizia tradițională, se ivesc personalități, cari au îndrăzneala cinstită de a smulge vălul de pe obrazul multor minciuni cuvioase și de a privi viața în față, cu toată vitregia ei. Gazetăria trebuie să se ataceze acestor spirite critice, a căror activitate călăuzită de dorul îndreptării, nu poate da decât roade binefăcătoare căci adevărul ustură, dar vindecă“.

Această pretenție a *Tribunei* nu putea să nu producă o reacțiune.

Oameni politici, — cu situațiuni oficiale, — au fost jicniți în amorul lor propriu ; gazetarii ceilalți, de la celelalte gazete, s'au simțit alinși și ei în demnitatea lor, — cum numai *Tribuna* servește neamului ? ce fel ? noi ceil'alți gazetari încelam să mai fim apostoli ? — și toate aceste jicniri și protestări adunate la un loc au creat o atmosferă dușmănoasă *Tribunei*.

Bine înțeles, dușmănia nu putea să rămână pe terenul vieții gazetărești... Omul modern, gazetarul mai ales, când vrea să-și exprime necazul, nu stă în cadrul eșit din împrejurări, ci iese la luptă cu formule mari și răsunătoare, de crezi că se prăpădește lumea ! Așa și în cazul de față

Cei loviți de *Tribuna* au luat-o de sus : cu „intriga cea veche” și cu „trădarea de neam” !!

Regretabil, foarte regretabil.

Ar fi însă și mai regretabil dacă redactorii *Tribunei* se vor întimida și vor reveni la vechia ipocrizie, pe care ei au condamnat-o așa de bine prin pana lui Goga.

Dar cu criticele lor cei de la *Tribuna* vor provoca o criză în organizația politică a Românilor din Transilvania ?

Se poate. Va fi o criză de creștere ; criză sănătoasă, cum se întâmplă foarte des în viața popoarelor cari progresaază.

C. R.-M.

Vieța muzicală la noi : Concertele Societății „Carmen”.

În mișcarea noastră culturală societatea „Carmen” reprezintă poate cea mai vrednică contribuție autohtonă, pe care muzica a dat-o la noi în ultimul timp.

Mijloacele modeste cu cari a venit la început această societate și de cari continuă să se servească încă, ne fac să vedem înța culturală, prin excelență democratică și națională, pe care conducătorii societății și-au propus-o.

E drept că pușinii amatori sinceri de artă cosmopolită, câți îi avem, de-o parte ; iar de alta mulțimea pretențioasă care se nghesue, ca simpli figuranți numai, la toate concertele mari, mai mult de dragul unui loc à 10 lei, — n'au ce căuta la producțiile societății „Carmen”.

Aci vin sufletele simple, curate, nelustruite încă de unghia rafinării, nebântuite încă de snobismul veacului, vin sufletele la cari auzul unei

Lelișo dela Munteni
Treci încoia la Moldoveni

le scot fiori, le umplu inima de o însuflețire caldă, pe care o vezi de departe cum pornește ca o săgeată minunată dela falanga de cântăreți cari umplu scena, până la miile de inimi cari bat în sală. Și dacă mai ai apoi răbdarea să înduri bisărilor exasperante și acompaniamentul cu picioarele a bucăților mai săltărețe, — ai în schimb dovada ultimă că societatea aceasta de cântăreți răspunde încă foarte bine culturale muzicale a marelui nostru public și că-i deține sufragiile în întregime.

Gânditu-s'au însă vre-o dată conducătorii acestei societăți, ce ghiulea de picioare vor deveni aceste sufragii amăgitoare ale marelui public? Gânditu-s'au, cu alte cuvinte că nu vor trebui să se lege pe vecie, de mijloacele cu cari au ademenit la început pe acest public, ca sa-l cucerească? (și e o fericire că l-a cucerit!).

Da. De bună-seamă. Numai așa se explică că vedem din ce în ce pătrunzând în programul acestor concerte populare, câte-o bucată din repertoriul universal, ba găsim chiar în programul concertului de Marți seara „preludiul și fuga pentru harmonium și pian”, al celui mai rafinat, maladiv de rafinat compozitor modern, César Franck. O bucată, la a cărei executare publicul, acel public pe care societatea „Carmen” câștigându-l odată, ar trebui să se gândească serios să nu-l mai piardă, — sta de vorbă, număra becurile, sau, recitea pentru a nu știu căta oară literile enorme cari anunță fresca. Tot cam așa la „andante” și „alegro” din simfonia a 5-a a lui Beethoven, executate la pian.

E limpede deci că saltul e aci prea mare, devine chiar un „salt mortal” pentru acel public care tremură de voluptate la auzul unui chiot ardelenesc.

Aceiași lipsă de tact se observă și la alegerea cântecelor populare cari figurau de data aceasta în program. Compozitori minunați și originali în bucățile populare auzite la noi în anii trecuți (în unele din ele atât de minunat era prins caracterul, gustul muzical al românului, în căl, deși de origine ardelenescă sau bănățene, ele însă s'au împământănit de-abinelea și-aci),—D-nii Vidu și Dima, au ajuns acum, urecând scara pretențiilor, la un soi de corectură muzicală în care recunoaștem *lied*-ul duios, acrobatica vocală italienească și chiotul ardelenesc sau langurozitatea doinei. Azi stăm cu surprindere la împărechierea bizară a trei rase, cari se nimicește unele pe altele pentru a da la iveală un animal nou, un monstru.

Nu-i vorbă, e cam de mult de când s'a pripășit prin saloanele și concertele noastre, acest soi de producție muzicală hibridă. El are, e drept, avantajul că împacă spiritele belega, mulțumind în ele, pe deoparte instinctul naționalist, iar pe de alta nefecându-le să regrete tocmai atât de mult acrobațiile italiene sau duioșia sentimentalicoasă a *lied*-ului.

Pentru adevărata noastră muzică populară, simplă, naivă, dar puternic de expresivă în liniile ei pure,—aceste „armo-

nizări”, cum li se mai zice cu un termen grav, corecturilor melodice de mai sus, — e o chestie de viață și de moarte, cu-alăt mai mult cu cât marele public, acest copil sau călău nemilos, le gustă...

Lăsând aceste observațiuni lăaturalnice... nu ne putem opri de-a nu admira la ultimul concert, minunata disciplină a corului. Sub conducerea d-lui Kiriac, corul devine un trup iar maestrul un suflet. D. Kiriac a răușit mulțumită cător străduinți, ne putem inchipui prea bine, dat fiind firea nedisciplinată a Românului nostru,—să adune în jurul său,—legați prin dragoste și admirație față de acest maestru, pe cele mai de seamă elemente corale ce s'ar fi putut găsi la noi.

E un mare merit pentru acest vrednic maestru căruia, în chip netăgăduit, i se va recunoaște locul său în mișcarea noastră muzicală din ultimii ani. Din parte-ne fi urăm iarăși să reprezinte cât mai demn, în țara cântecului, la Romă,—unde s'aude că societatea „Carmen” se va duce cu prilejul expoziției din 1911,—cântecul îndepărtat al țării surori.

Klingsor

O nouă revistă

„Iar o revistă!? va zice onor. publicul cititor din România la primirea aceleia pe care i-o prezentăm astăzi. Iar o revistă?!... Cu această exclamație începe primul cuvânt către cititorii noii reviste: *Săptămâna politică și literară*.

Și dacă totuși inițiatorii au crezut că trebuie să înnulțeașă numărul revistelor existente, fără să le fie frică de o supraproducțiune inutilă, înseamnă că au fost convinși de rolul politic și cultural ce le este hărăzit. Dar cititorii ar putea să aibă nedumeriri după citirea acestui prim număr; noi nădăjduim însă că activitatea viitoare a revistei va ilustra cu succes afirmațiunile vagi ale unei timide încercări programatice...

Programul expus pune în principiu „interesul patriei, ce ne adăpostește pe toți” și hotărăște să înceapă lupta „în contra ideilor false, ațățărilor demagogice, teoriilor anarhice, într'un cuvânt în contra germeilor de descompunere cari lucrează la disoluția unei societăți omenești”. Loviturile se vor îndrepta în special în contra socialismului „o armată internațională a dezordinei, ale căreia acțiuni le-a simțit și România și în contra căreia apărarea trebuie să fie energetică”. Oamenii de bine să să se adune în jurul revistei și să lupte cu încredere și curaj.

Programul e cam abstract și generic; pare-că ar face „tabula rasa” de câți-va secolii de evoluție omenească. Acest fel de a privi chestiunile sociale astăzi, — când atâtea spirite excelente se declară încă abia la cea mai modestă schiță a înțelegerii mersului societăților, când există totuși o sociologie cu opere ce sufer critica științifică și când concepția determinismului social câștigă mereu mai mult teren, — ni se pare cam sumar. În cuprinsul revistei însă nici vorbă de socialism și agitații anarhice. Se analizează un fragment de discurs de anul trecut al d. I. Duca, se reproduce un discurs al d. P. P. Carp dela 1884, se trece în revistă activitatea conservatorilor-democrați din această seziune și se trece cam ușor peste discursul-program și chestia personală ale d-lui Take Ionescu, care ar fi avut nevoie de o pricepere mai justă și mai cuprinzătoare.

Păcat că nu se spune ceva și despre programul celui de al doilea partid de opozițiune. Pentru niște tineri cu idei lucrul se împunea dela sine.

Colaboratorii sunt oameni de inimă și numele unora dintre ei este cunoscut prin redacțiile revistelor. Sperăm cu atât mai mult în seriozitatea acțiunilor comune, cu cât n'au pornit războinici dela început, ci par a avea îndreptate privirile mai mult către trecut. În secolul nostru de sbucium și confuziune, acești „laudatores temporis acti” vor fi un grup simpatie și ascultat cu o senină mulțumire. Cu multă sinceritate urăm noii consore viață lungă pentru a-și expune și a-și vedea realizat programul de activitate în viitor.

C.

Concurs literar

„Noua Revistă Română” a hotărât să acorde în fiecare lună un premiu în bani de cincizeci lei pentru cea mai bună satiră politică în versuri privitoare la viața noastră publică. Satira va trebui să aibă caracterul obiectiv al unei lucrări literare.

Manuscrisele se vor trimite pe adresa redacției până la 14 ale lunii.

În urma publicării concursului, am primit mai multe manuscrise, dintre care unele dovedesc un real talent la autorii lor, dar care nu corespund așteptării noastre. — De aceea prelungim concursul pe luna aceasta până la 21 corent.

ECOURI DIN LUMEA SOCIALĂ.

Orfelinatul agricol Ferdinand din Zorleni—Tutova.

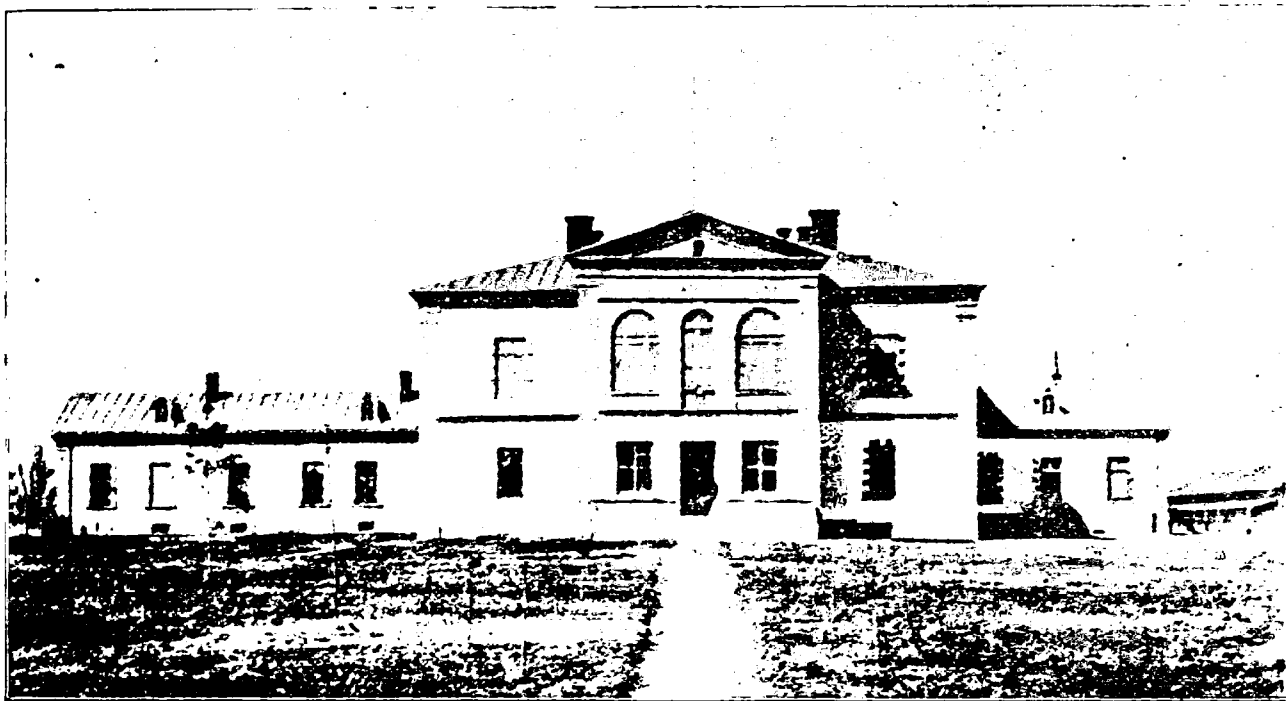
Reproducem din interesanta lucrare apărută de curând **«Studiu Pedagogic asupra orfelinatlui agricol Ferdinand»**, datorită D-lui Grigore Patriciu, profesor și fost inspector general școlar, următoarea încheiere:

«Din studiul ce am făcut asupra orfelinatlui agricol «Ferdinand», rezultă mai întâi că înființarea lui în țara noastră, a fost o idee fericită, isvorâtă—ca o necesitate—dintr'un spirit observator și adânc cunoscător al țării, a locuitorilor, a stării lor culturale și a trebuințelor lor practice. Mai rezultă apoi că grație modului ingenios de organizare al acestui așezământ propriu pentru cultura poporului de jos, *el realizează scopul educațiunii* (influențat de concepția modernă despre viață), scop pe care l-am rezumat la începutul a-

mărite în prezent, în viața noastră de stat, «ridicarea din punct de vedere cultural și economic a săteanului român», traducând în fapt dorința M. S. Regelui, exprimată în scrisoarea Sa către Președintele de Consiliu, în anul 1898.

«Ast fel a început dela 1908, adică zece ani dela înființarea orfelinatlui, să apără ca niște *rara avis* prin satele noastre, câte un sătean român, ideal, așa de mult dorit de Acela, care a cunoscut bine firea și aptitudinile poporului ce cârmuește, așa de frumos cântat de poezii poporului, așa de bine descris de oamenii noștri de stat și patrioți.

«Câtă mulțumire sufletească să vezi și să stai de vorbă cu un sătean, gospodar crescut în orfelinatul agricol «Ferdinand»! Voinic și plin de viață, tânărul gospodar, te privește drept în ochi și îți răspunde clar, precis și fără înconjur la tot ce-l întrebi. Vorba și îmbrăcă-

Orfelinatul agricol „Ferdinand“.

cestui studiu în formula: *viața fericită și solidaritate*; reușind să facă din fie-care copil *un om de bine* pentru el și pentru societate.

În adevăr, fiind educați în chipul arătat, sub raportul fizic, flăcăii eșiți din orfelinat sunt înarmați cu un corp sănătos și rezistent oboselilor și intemperțiilor, și destoinici să muncească pământul, în cât mai bune condițiuni. Dezvoltați intelectualicește cu o judecată matură și înzestrați cu cunoștinți variate și potrivite chemării lor în societate, ei iubesc adevărul și sunt mulțumiți să-l descopere în toate împrejurările. Obişnuți să facă dreptate fără șovăire, să respecte și să sfințească legile omenești și pe cele dumnezeiești, ei dovedesc în toate împrejurările că sunt oameni de caracter moral (religios). Deprinși cu lucrurile practice ale gospodăriei și cu munca pământului în mod rațional, ei sunt mândri și fericiți de starea lor.

«Din punctul de vedere patriotic, orfelinatul realizează încet dar solid — unul din idealurile naționale ur-

mintea lui cadrează minunat cu firea lui de Român; blând și domol la vorbă, dar hotărât și energic la muncă și mulțumit de soarta lui. Gospodăria, ca și toate faptele lui, sunt modele de imitat pentru ceilalți săteni. Aceasta dovedește că orfelinatul și-a ajuns scopul propus.

«Nu pot să închei acest studiu, fără să adresez un cuvânt Românilor patrioți, oamenilor culți, filantropilor animați de sentimente înalte, de sentimente morale și patriotice

«Dacă într'adevăr le e dragă țara și țaranul român, dacă prin cultura lor au pătruns firea și calitățile săteanului nostru și s'au convins că ignoranța este cauza sărăciei și mizeriei celor mulți, dacă în sfârșit soarta le-a dat situații și bunul Dumnezeu iubirea de aproapele, atunci îi rog să creadă, că nici o faptă nu e mai creștinească și mai patriotică pentru un Român, de cât aceia isvorâtă din conștiința clară de starea de fapt a săteanului și din convingerea adâncă, că ridicarea neamu-

lui este fericirea patriei. Și care faptă poate contribui mai mult la înălțarea patriei, decât *aceia, care rupe lanțul ignoranței*, ce încătușează forța de inteligență a țaranului, *luminându-i mintea și inobilându-i inima*? Care faptă poate fi mai patriotică, decât *aceia*, prin care realizăm un ideal național, așa de frumos, nobil și sublim? *Poate fi oare un ideal mai frumos și mai*

Iată de ce nu poate fi o faptă mai patriotică și mai umană pentru un filantrop, care vrea să-și întrebuințeze mai cu folos ofranda, ca *aceia* care, imitând fapta bunului și înțeleptului nostru Rege, ar contribui să rupă lanțul ignoranței, cu un moment mai de vreme și să ridice poporul de jos sub raportul fizic, intelectual, moral, practic și național.

Un grup de flăcăi.

măreț, pe care am putea să-l urmărim în prezent, ca buni Români și patrioți, de când ridicarea economică și culturală a țaranului nostru?

«Iată de ce nu-mi închipuiesc un om de stat cu o concepție mai patriotică și cu o convingere mai adâncă de nevoia educației masei populului de jos, decât pe acela, care ar da ființă la cât mai multe așezăminte de cultură, în genul orfelinatului agricol «Ferdinand».

«Ce ar fi de țara noastră, dacă fie care județ ar avea mai multe orfelinate agricole ca acesta?»

Atunci când fapta M. S. Regelui Carol I va fi imitată de stat și de Români filantropi și patrioți, când vom avea un popor crescut cu asemenea datine sănătoase, voios la muncă, curat la suflet și însuflețit de dragostea Patriei, atunci, cu siguranță, că vom fi făcut, — nu cu vorbe ci în fapt, — un însemnat pas înainte spre îndeplinirea marelui nostru ideal național».

==== ABONAMENTELE SE PLĂTESC ÎNAINTE. ====

Cel mai lesnicios mijloc de plată a abonamentului este mandatul postal.

Administrația NOUEI REVISTE ROMÂNE: Calea Victoriei, 60.

==== BUCUREȘTI. ====

A apărut:

Biblioteca editată de „Noua Revistă Română“

No. 1. *In zilele noastre de anarhie* de C. Rădulescu-Motru.

„ 2. *Sufletul neamului nostru* de C. Rădulescu-Motru.

„ 3. *Contractul de muncă* de Dem. Negulescu.

==== PREȚUL UNUI NUMĂR 15 BANI ====

CESTIUNI ACTUALE

D. SPIRU HARET CA SOCIOLOG

În fiecare dintre noi, oamenii, trăiesc mai multe suflete... afirmă unii psihologi. Au toată dreptatea aceștia în ce ne privește pe noi Români!

Două suflete, cel puțin, trăesc în fiecare Român cult: sufletul împrumutat culturii apusene și sufletul legat de natura solului și de tradițiunea moștenită. Acesta din urmă este violent și oscilează între maximul bună-tății și maximul cruzimei, pe când cel'alt este potolit și caută spre seninul abstracțiunilor...

Sufletul d-lui Haret, ministru actual al școalelor, ca om politic român, am avut adese ori ocaziunea sa-l cunoaștem în decursul acestor din urmă ani. Omul politic, Haret, este nerăbdător de a veni cât mai în grabă la guvern, și este în stare să pună și foc țării dacă se întârzie venirea la guvern! Omul politic, Haret, nu cunoaște legea adversarului, ci numai legea sa proprie, adică aceea care poartă semnătura sa! Omul politic, Haret, în sfârșit are monopolul patriotismului și al naționalismului în această țară, și vai! de aceia cari nu au aceiași credință ca și dânsul!

Dar sufletul profesorului de matematică, Haret, este cu totul altul. În acest suflet patima și ipertrofia eului dispar pentru a face loc reflexiunii liniștite și filosofice!

Omul politic ne-a dat atâtea discursuri, circulări, regulamente și legi, cari mai personale unele ca altele; și mai ales omul politic ne-a înzeștrat organizația școlară cu atâți politicieni, cari trec astăzi drept revizori și subrevizori, inspectori și subinspectori, cari mai agitați și mai suspecti unii ca alții, toți după chipul și asemănarea celui care i-a inventat!

În schimb, profesorul de matematică, din sferile senine ale științei raționale, privește la frământările politice omenești, și scrie la *Mécanique sociale*¹⁾.

Cu această scriere de multă valoare, cum vom vedea-o îndată, d. Spiru C. Haret își plătește tributul său către cultura apuseană. Capitalul de cunoștințe, pe care l'a primit dânsul de la această cultură, este acum înapoiat cu interesele cuvenite; și așa alții vor profita pe viitor după urmele muncii sale. D. Sp. Haret și-a făcut datoria, ca om cinstit și recunoscător.

Ca om politic român, inutil să mai insistăm: d. Haret n'are nici un tribut de plătit. Oamenii politici români, în generalitatea cazurilor, n'au să plătească către cineva vre-un tribut, căci ei cheltuiesc cu toții din avutul autohton al țării...

Mécanique sociale poate fi trecută printre cele mai meritoase încercări ce s'au făcut în timpul din urmă în scopul de a constitui o metodă sigură în știința sociologiei. D. Spiru Haret are încrederea, că prin apli-

carea matematicii la sociologie, cunoștințele sociologice, dacă nu se vor înmulți, se vor preciza însă și se vor sistematiza mai bine. Rezultatele obținute după urma aplicării matematicii la câte-va alte științe experimentale întâresc cu desăvârșire încrederea d-lui Haret. Fizica, Chimia și chiar Biologia au tras multe foloase din subsumarea lor adevărilor abstracte matematice. În timpul din urmă la aceste științe s'a adăugat și Economia politică. În principiu nu este nici o obiecțiune de făcut. În fapt însă, toți aceia cari au voit să aplice matematica la fenomenele sociale s'au izbit de marea complexitate a acestor din urmă fenomene. Fenomenele sociale sunt nu numai complexe, dar adeseori, prin faptul că ele implică hereditatea, sunt cu neputință a fi izolate unele de altele. Și fără această izolare nu se poate face aplicarea matematicii.

D. Sp. Haret își dă perfect de bine seamă de greutatea întreprinderii. Împrumutând cuvintele lui Emile Picard, dânsul zice în *introducere*: »Aceste speranțe sunt poate himerice. Pe terenul mișcător al vieții, unde figurează un număr enorm de variabile, este poate cu neputință să formăm ecuațiuni funcționale pentru anumite stări mijlocii, cari să aibă apoi rolul ecuațiunilor diferențiale din Fizica matematică. Dar, dacă filosoful poate face rezerve, nu este nici un pericol ca matematicianul să se abandoneze vederilor sale îndrăznețe, cari îl împing să lucreze într-o direcțiune desigur fecundă».

Intrând în analiza scrierei *Mécanique sociale*, trebuie să relevăm, în primul rând, claritatea cu care autorul ei expune noțiunile matematice, de care se servește. Noțiunea de *variabilă* și *funcțiune*; *reprezentarea variațiunii funcțiunilor prin curbe și suprafețe*; *interpolarea și extrapolarea*; *apoi modurile de reprezentare în mecanica rațională a rezultatelor, a centrului de gravitate, etc.*; *principiul vitezelor virtuale, etc., etc.*, se găsesc aci, ca în cele mei bune tratate speciale. D. Sp. Haret aduce sociologilor un mare serviciu, punând la îndemâna acestora cunoștințele de matematică superioară în mod așa de maiestru. În bibliografia sociologică nu este, din acest punct de vedere, o carte mai clar scrisă ca aceea a d-lui Haret¹⁾.

În ce privește fondul, scrierea d-lui Haret se poate împărți în două părți. Capitolele de la început (II-V) sunt o ilustrare a axiomelor și principiilor mecanicii raționale prin exemple luate din lumea socială. Aceasta este partea metodologică propriu zisă și care, din punct de vedere științific, este cea mai importantă. Sociologul găsește aci o încercare serioasă de a înlocui descrierile ce se dau de obicei fenomenelor sociale prin definițiuni precise, după modelul celor matematice. Negreșit, nu este vorba de adevăruri noi ci de adevăruri vechi, dar aceste adevăruri vechi sunt presintate într'un sistem mai ordonat de cum erau ele înainte. S'ar putea chiar face multerezerve asupra acestor adevăruri vechi alese de

1) *Mécanique sociale*, par Sp. C. Haret, (C. Göbl, Bucarest — Gauthier — Villars, Paris). Un vol. 256 pag. Prețui lei 5.

În bibliografia Economiei politice este scrierea lui L. Leseine și L. Suret (*Introduction mathém. à l'étude de l'économie politique*) apărută acum de curind.

d. Haret; s. ex. analiza cauzelor cari contribuiesc la formarea și dezvoltarea unei societăți, ni se pare foarte superficială; dar aceste rezerve nu ating meritul lucrării. Scopul principal al autorului era să demonstreze că punerea în ecuațiune a factorilor sociali este cu putință, indiferent dacă acești factori sunt bine găsiți, sau nu, și acest scop este atins. După citirea scrierii d-lui Haret, sociologul rămâne convins, că apropierea dintre mecanica rațională și sociologie nu este o simplă trecere de savant, ci o serioasă problemă, care trebuie elucidată în viitor.

Spațiul revistei nu ne permite să dăm un rezumat mai detaliat al acestor capitole de la început, cari constituiesc partea metodologică. Spicuiul numai câte- ceva afirmațiuni ce ni se pare mai interesante și mai de actualitate pentru cititori.

Toate fenomenele sociale sunt continui. (pag. 32). Revoluțiunii brusce, adică începuturi de o nouă ordine socială după voința indivizilor, — sunt tot așa de imposibile în viața socială ca și în viața naturii în genere! *Nu există forțe sociale instantanee.*

Este prețios acest adevăr, când el este constatat și de d. Haret.

Repaus absolut în viața socială nu există. El n'ar fi cu putință decât în societățile absolut sălbatice, sau în societățile cari au atins culmea civilizațiunii. Ambele cazuri ies din realitate.

Cu cât o societate este mai solid constituită, cu atât ea prezintă mai puțină elasticitate; căci libertatea de mișcare a membrilor ei este cu atât mai limitată, cu cât sistemul social s'apropie de ceea ce numim în mecanica rațională *un sistem de legături complete*. De aceea pericolul distrugerii unei societăți este cu atât mai mare, cu cât această societate este mai organizată.

Este cu atât mai greu de a imprima o mișcare socială unui popor, cu cât acest popor este mai numeros. Din potrivă un popor puțin numeros poate da naștere la o creștere de energie considerabilă.

Cum ar trebui să fie o lege? O lege ideală ar fi aceea, care ar determina mersul societății în direcțiunea celor trei coordonate (ridicarea economică, intelectuală și morală), așa ca toți membrii societății să fie în profit. Principiul fundamental este: legea trebuie să tindă a realiza cea mai mare sumă de bine social posibil.

Ne oprim deocamdată la acestea.

Toate aceste concluziuni sunt găsite de d. Haret prin înlocuirea elementelor asupra cărora operează mecanica rațională cu factori sociali. Acolo unde matematicianul întrebuințează elementele abstracte de: punct, masă, viteză, vector, etc., d. Haret întrebuințează individ, societate, mișcare socială, progres, etc. Legile acestora din urmă sunt scoase prin analogie după axiomele și legile statice și dinamice din Mecanică. Mecanica socială ar însemna subsumarea cauzalității fenomenelor sociale la normele și judecățiile demonstrative ale matematicii.

A doua parte a scrierii (capit. V-VI) cuprinde considerațiuni generale asupra forțelor sociale și asupra civilizațiunii. În această parte, cum este și de așteptat,

d. Haret este mai puțin original. Totuși este de relevat și aci paragraful asupra capitalului, și în special asupra legii interesului compus (pag. 216—226). Principiul acumulării intereselor la capital este echitabil întru cât el se întinde asupra unei durate de timp măsurate; el devine însă absurd din momentul ce se întinde pe o durată infinită sau nelimitată de timp. O monedă de un leu dată cu interes compus pe o durată de 1346 ani, reprezintă valoarea unei sfere de aur egală cu mărimea pământului! Dată pe o durată de 2000 ani, moneda de un leu ajunge la valoarea unei sfere de aur cu un diametru de două ori mai mare ca distanța de la pământ la soare! Este destul, zice d. Haret, de a enunța asemenea rezultate, pentru a vedea de îndată absurdul care se ascunde sub principiul interesului compus. Acest principiu nu dă de cât mijlocul automatic prin care capitalul să crească la infinit. Dar capitalul nu este o abstracțiune, ci este un factor social, și ca atare el nu poate să desconsidere legile vieții sociale. Capitalul nu este în drept să crească după principiul interesului compus, fiindcă el depinde de munca și inteligența cetățenilor, și această muncă și inteligență a cetățenilor sunt factori sociali limitați, și nu abstracțiuni cari se pot spori după voie cu creșterea duratei de timp.

Intreg acest paragraf ar putea fi citat. Nu ne îndoiim că el va fi remarcat de specialiști.

Scrierea sfârșește cu o apologie a popoarelor scandinave din Nordul Europei.

«Acea ce face gloria civilizațiunii noastre, și aceea ce o distinge de civilizațiunile anterioare este preocuparea ce o întâlnim în timpul nostru pentru bună stare materială, intelectuală și morală a celor slabi și desmoșteniți...

«Sforțările în favoarea acestora sunt departe de a fi totdeauna încununare de succes. Dar dacă idealul unei civilizațiuni integrale pare încă atât de depărtat pentru o mare parte dintre popoare, sunt din fericire și alte popoare a căror exemplu este de natură să ne dea curaj. Intre acestea din urmă popoare, punem în prima linie popoarele scandinave.

«Trăind într-o climă neprielnică și pe un pământ destul de ingrat, acoperit în mare parte de păduri, lacuri, prundișuri și râpe; având să lupte cu ierni lungi și aspre, și cu distanțele cele mari, — aceste popoare au știut să transforme țara lor într-o grădină, care satisface nu numai trebuințele indigene, ci și pe acelea ale vecinilor. Țăranii acestor popoare se pricep să extragă maximul de profit din bucățile lor de pământ, adeseori bucăți nisipoase și băltoase; ei s'au priceput să creeze admirabila organizațiune cooperativă care există; produsele lor alimentează Anglia și alte țări. Ele sunt poate singurele popoare, unde pauperismul este necunoscut, și unde s'au știut găsi mijloacele cele mai eficiente pentru a se pune un frâu alcoolismului...

«Tot aci găsim mai mult de cât ori unde instrucțiunea populară solidă și răspândită, așa că aceste popoare sunt singurele unde nu întâlnim analfabeți. Iar cât despre partea morală, toți acei cari au vizitat țările de Nord sunt cuprinși de admirațiune în fața însuși-

rilor de profundă cinste, de calm și seriozitate pe cari le prezintă populațiunea scandinavă.

«Aceste popoare prezintă dar exemplul expansiunii celei mai complete și celei mai intense în cele trei direcțiuni: economică, intelectuală și morală; exemplul unei expansiuni care atinge nu numai pe câțiva indivizi ci pe întreaga populațiune, până în straturile sale cele mai profunde. Cum acestea sunt caracterele cari constituiesc aceea ce am numit civilizațiunea integrală, considerăm că această civilizațiune a fost realizată mai bine și mai complect tocmai de aceste mici popoare».

Cu un cuvânt o carte bună, care sfârșește excelent. Neavând posibilitatea să o rezumăm mai complect, ne facem datoria să o semnalăm cititorilor noștri specialiști.

O mai semnalăm încă această carte și ca pe un curios simptom al vremii!

Cine ar fi crezut, că în mijlocul sbuciumărilor politice petrecute între anii 1907—1910 în România, să se găsească un gânditor, și încă un gânditor care să fie una și aceeași persoană cu omul politic cel mai amestecat în aceste sbuciumări politice, — un gânditor care să găsească timpul să se reculegă și să scrie, fără ură și părtinire, o *Mecanică socială*?!

Viața e plină de contraste.

D. Haret, vajnicul reprezentant al seclarismului în politica românească, unul și același cu sociologul distins, care privind din înălțimea abstracțiunilor matematice a scris *Mécanique sociale*!...

Mai multe suflete trăiesc în fiecare dintre noi.

C. Rădulescu-Motru

PEDAGOGIE

ȘCOALA GERMANĂ LA EXPOZIȚIA DIN BRUXELLES.

Una din atracțiunile cele mai însemnate ale expoziției din Bruxelles, mai ales pentru cel ce a vizitat-o după nenorocitul foc, e desigur pavilionul Germaniei. Așezat la o parte, impune deodată prin înfățișarea simplă, pentru unii greoaie, față de clădirile cochete, vesele, din jurul lui. Intrând în lăuntru, dela primul pas simți că organizatorii, conștienți de puterea țării lor, au căutat să arate lumii tot ceiace inteligența, voința și puterea unui popor muncitor a fost în stare să producă. Nu e de admirat atât variațiunea produselor, inovațiunile aduse în multe direcțiuni, cât ordinea și metoda expunerii, ceiace face ca expoziția să fie instructivă pentru oricine o cercetează cu oarecare interes. Convinși că înălțarea economică a Germaniei, puterea ei de azi, se datorește în mare măsură școlii, organizatorii au ținut să dea acesteia un loc de cinste, destinându-i peste 20 de săli. Dela școlile sătești până la licee, dela școlile normale până la cele speciale, fiecare își

are locul ei deosebit, afară de universități, care au jucat așa de mare rol la propășirea industrială și culturală a țării, încât ar fi fost nevoie de un spațiu prea vast, spre a păstra proporțiunea față de celelalte școli.

Măcar că într'o expoziție—mai ales școlară—lipsește tocmai esențialul—viața, cu toate condițiunile sufletești și etnice ce o caracterizează —, totuși din orânduirea metodică a rezultatelor mișcării generale, intense, se poate prinde cel puțin direcțiunea de îndrumare, năzuința spre un ideal, precum și mijloacele prin care s'a ajuns pentru a se apropia de el. În această privință o expoziție generală, cum e aceea a Germaniei, e mai instructivă decât vizitarea unor școli sau unor categorii de școli, pentru că cea dintâi ne arată urmărirea aceluiași ideal în toate școlile, de toate gradele și în tot întinsul imperiului german. Se vede că pretutindeni, în statele cele mai mici ca și în Prusia, dela școala de cătun, până la liceu complect, la băeți ca și la fete, domină același dor de a scoate absolvenți pregătiți complect pentru viață, nu numai prin posedarea cunoștințelor necesare, ci mai ales prin o armonioasă îmbinare a dezvoltării fizice, etice și estetice. Ca mijloace practice spre a ajunge la această țință, contrar vremurilor trecute, nu se întrebuițează numai cetitul, prinderea gândirii și muncii altora; nu se restrânge educația numai la înmagazinarea și interpretarea celor aflate și expuse de alții, ci se trage folos din puterile proprii ale elevului, spre a câștiga cunoștințele, a-l îndruma spre o proprie activitate, a-i da astfel puțința de a fi înarmat cât mai desăvârșit față de vieța complexă de azi, față de cerințele din ce în ce mai felurite și mai rafinate al traiului modern.

Pivotul însă în jurul căruia se învârtesc toate aceste mijloace, care le dă o trăinicie și o eficacitate reală, *este iubirea pământului*, pe care trăesc, cu tot ce e pe el. Din îngrămădirea lucrurilor felurite, în aparență disparate, din expoziție, se înalță atmosfera dătătoare de viață a iubirii de neam și țară. În întreaga expoziție, simți puteri de muncă, dorință spre progres, închinată pe altarul patriei. Prin ea trăesc camenii, din ea se hrănesc sufletește, pentru ea se sacrifică gândirea și puterea brațelor. Ți-e ciudă unori de excesiva mândrie națională, ca de acțiunea egoistă a unui om, dar nu poți să nu te închini înaintea rezultatului ce a adus. Pământul întreg, se sfârșește la granițele țării; gândirea toată se concentrează în gânditorii țării; progresul întregii lumi e condiționat de progresul local.

Sugestionat de această neconținută apoteozare a țării în care trăește, prin școală, prin ziare și reviste, fiecare locuitor capătă încredere în puterile proprii, devenind conștient de însemnătatea ce o are, în lupta colectivă, pentru înălțarea și progresarea patriei.

Concretizarea ideii conducătoare, ce se prinde ca un fir de legătură între toate soiurile de școli reprezentate în expoziție, flacăra ce încălzește și luminează sistemul întreg de educație, e pentru mine

arătat de conținutul sălei, la intrarea căreia stă scris *Erdkunde*, geografia, descrierea pământului.

În afara câtorva globuri pământești, se văd în ea, numai hărțile felurite ale Germaniei sau ale statelor ce o compun. De politeță pentru gazdă s'a rătăcit și o hartă a Belgiei. Intrând în această sală, pare că auzi ecoul unui cor imens, compus din milioane de glasuri: Înainte de toate țara mea și apoi restul lumii! Patria noastră trebuie bine cunoscută, mult iubită și apoi vine rândul celorlalte țări!

În această direcțiune e predată în primul rând geografia. Cum se ajunge la aceasta, ne arată albumurile numeroase și fotografiile—în bună parte făcute de elevi—din diferitele colțuri de țară. Țara întreagă începe cu mica suprafață a satului sau a orașului, în care e școala. „Die Erdkunde“ se oglindește în dealurile și apele din jurul orașului. O minunată pildă de dorința naturală, pe cât de explicabilă pe atât de eficace, de a cunoaște amănunțit împrejurimile locului de trai, este dată în sala „Museum geografic al orașului Dresda“, de curând înființat și a cărui țintă e Heimatkenntnis, Heimatliebe, Heimatpflege, cunoașterea, iubirea și îngrijirea locului de naștere!

Ca să-și facă cei din depărtare o idee—cine știe! imitatori s'ar putea găsi și la noi—de cadrul cunoașterii complete a locului natal, voi indica ce s'a expus¹⁾:

- a) Elba și însemnătatea ei geologică.
- b) Elba și cuprinsul ei bogat de plante și animale.
- c) Elba și țărnișurile ei în vremea preistorică.
- d) Însemnătatea istorică a Elbei.
- e) Importanța Elbei pentru comerțul, traficul și industria Dresdei.
- f) Raportul dintre Elba și artă.

O programă complectă pentru muzee regionale cu o mare putere instructivă, ce lipsesc cu totul la noi²⁾, dar care, în sensul acesta și cu modeste pretențiuni se poate începe în orice oraș.

În afară de infiltrarea dragostei și cunoașterii de țară sau mai bine tocmai în vederea întăririi ei, o mare îngrijire se dă higienii școlare. Sub aceasta denumire nu se înțelege numai întreținerea localurilor de școală în condițiuni igienice, nici combaterea și prevenirea bolilor, când s'a declarat vre-o epidemie, ci mai ales, rezistența contra bolilor, prin dezvoltarea fizică a elevilor. De aceia asistența medicală în școlile germane e foarte răspândită și cu o mare putere. Peste 1.000 de medici de școli își desfășură activitatea lor, alături de medicii comunali și de familie. O sală întreagă de expoziție e consacrată arătării multiplelor atribuțiuni ale medicilor de școală, prin feluritele diagrame, formulare (cum sunt acele date de comitetul central german pentru îngrijirea din-

1) În sistematizarea celor văzute de mare ajutor mi-a fost indicatorul expoziției școlare: *Deutsche Unterrichts-Ausstellung auf der Weltausstellung in Brussel*, 1910 (2 vol.)

2) În toată țara, la noi, nu se află decât un singur adevărat muzeu regional, la Hârșova, datorit sânguinței și sacrificiului D-lui institutor V. Caton.

ților la școlarii), instrumente (fotometre, psychometre etc.), farmacie școlară etc.

Pentru dezvoltarea normală, sănătoasă; a elevilor, mijloacele sunt așa de multiple și așa de întrebuintate, în cât gimnastica, jocurile și sportul—ce au o sală specială—sunt considerate tot așa de importante ca și obiectele principale.

Cât de departe suntem noi de această fază. La noi gimnastica e..... o dexteritate; elevii în primul rând, apoi părinții și chiar unii dintre profesori, o nescotesc. Când se găsește vre-un maestru mai conștient de importanța obiectului său, silind pe elevi la exerciții fizice—metodice—prin singurul mijloc ce-l poate avea la îndemână—catalogul—, o furtună întreagă stârnește asupra-i. Și la urmă, chiar de s'ar băga în seamă pretutindeni, gimnastica se reduce la câteva ore pe săptămână. Atâta e totul. Jocuri în aer liber? Se fac numai în preajma zilei de 10 Mai. Excursiuni mai îndepărtate, ca o sărbătoare de sfârșit de an. Așa în școlile primare, așa în cele secundare. De școlile de fete nici vorbă nu poate să fie, cu foarte slabe excepțiuni. Sala rezervată gimnasticii, în expoziția germană arată până la evidență ce importanță i se dă în educațiunea complectă a școlărilor. Nu e plin acest spațiu numai cu trapeze, paralele etc. cu care se identifică la noi în bună parte gimnastica și exercițiul fizic. Mediul în care se găsește școala, procură adaptări variate, dela localitate la localitate. Lacurile din împrejurimile Berlinului au făcut să se cultive exerciții de înot, existând și o societate școlară de înot. În Hamburg înotul e învățat de copiii din școlile primare în ultimii ani. Patinajul e exercitat în curtea unei școli din arondismentul Schöneberg, ca și în gimnaziul din Clausthal (Harz). Prin excursiuni în aer liber nu câștigă numai trupul; frumosul în natură e pus mai des înaintea ochilor copilărești, deprinzându-i cu el. Din școală, jocurile și exercițiile corporale trec în popor și prin circulări ministeriale, dar mai ales prin dragostea învățătorilor, s'a ajuns să se păstreze unele jocuri populare, amenințate să dispară.

Ceiece mai iese în relief din expoziția școlară germană este deprinderea elevilor în cunoașterea și aprecierea frumosului și a utilului. În cea dintâi direcțiune sunt îndreptați mai ales prin desemn, pentru că puțința de a fixa prin câteva trăsături de creion numeroasele exemple, pe care din belșug natura le oferă ori cui, nu numai că istețeste mintea și privirea spre alegerea și cunoașterea lor, dar dă dese prilejuri pentru utilizarea lor fie în scop practic, fie ca o desfătare a ceasurilor de neocupare. Răsfoind numeroasele albume și cartoane expuse în sala 11, se prinde întreaga metodă, practică pentru ca elevul, din clasele inferioare, care începe să desemneze din memorie lucrurile bine cunoscute lui, să fie în stare mai târziu să schițeze în carnet colțuri din natură, ori trăsăturile caracteristice ale unei ființi sau chiar să grupeze cele văzute într'un cadru original, ce poate fi luat drept schița unui tablou.

Iarși câtă deosebire între o expoziție de sfârșit de

an a unui liceu dela noi și între cartoanele elevilor liceului din Duisburg sau din Posen. Pe când aicea formele moarte— așa zise modele plastice— sunt excepții; la noi sunt regulă. Pe când la noi un colț de natură sau un animal e copiat după modelele date de a gata— cum se făceau mai înainte traduceri după juxte—, dincoace sânt luate din întregul tablou al naturii, plină de lumină și de variațiuni de forme. La noi nu se știe ce sânt excursiunile pentru desen; nu am auzit niciodată ca profesorul de desen să scoată pe elevi din odaia rău luminată în curtea sau grădina școlii spre a-i deprinde cu reducerile, cu alegerea de perspectivă. Un absolvent, dibaci în mânărea creionului, când e vorba să copieze un desen, nu e în stare să desemneze după natură, cel mai simplu obiect. De aceea la noi nu se cunosc carnetele de schițe. Omul matur, care a învățat 11 ani de desen, nu e în stare să-și satisfacă o mare dorință sufletească, fixând în carnet— cât de schematic— părțile din natură, care l'au oprit o clipă în loc. Cei ce sunt chemați să dezvolte în liceu gustul desenului își dau de sigur prea puțină seamă de puterea educativă a obiectului lor și cât de folositoare armă ar pune la îndemâna celor ce trec prin școli, contra plictiselei și a pustiului ceasurilor de neocupație.

Spuneam că tendința școlilor germane, mai ales în ultimii zece ani, e și dezvoltarea gustului pentru util. „Unde s'a făcut acest pas, nu a fost intenția— e de nevoie, să se spuie— ca să se ajungă prin școală la îndeletniciri de artă industrială sau să se îndrepte elevii către diletantism artistic, ci numai să capete simțul practic pentru tehnică și material, să se deprindă cu respectul datorit, muncii manuale și să ajungă să capete gustul pentru o originalitate de formă“. Spre acest scop lucrul manual a fost introdus în programa de studii a câtorva școli. De regulă e facultativ— în München e obligator, în ultimii ani de școală— și e restrâns numai la câteva îndeletniciri cum e: lucrul în lemn, în carton, modelajul. La noi, după cât știu la școlile secundare, s'au făcut încercări în această direcție numai la seminarul pedagogic universitar din Iași, dar..... nu a prins. Tot aicea ar putea fi socotită și introducerea— la câteva licee— a agriculturii, fără însă ca până acum să se fi căpătat roadele dorite. Cel mult s'a adăugat un nou obiect de studiu teoretic, la cele existente.

Trecând la mijloacele expuse pentru predarea obiectelor de studiu, e de remarcat direcțiunea realistă a mai tuturor școlilor ce au luat parte la expoziție, pusă în evidență prin marea însemnătate dată Fizicii, Chimiei și Șt. Naturale. Năzuința generală în Germania— imitându-se în această privință America și Anglia— e ca elevul să fie condus a afla prin sine principiile conducătoare din știință, accesibile minții lui. Mijloacele puse în practică variază dela școală la școală, dela profesor la profesor. De regulă participarea elevilor la lucrări practice este facultativă; dar a devenit, fără silă, obligatorie prin avantajele mari ce le oferă. La Hamburg, bunăoară, se pro-

cedează în chipul următor: clasa— de 30—40 elevi— e împărțită în două serii. În intervalul dela o lecție la alta, seria întâia lucrează două ceasuri din o după amiază, cealaltă serie două ceasuri din ziua următoare. În acest chip sau se prinde anticipat, din experiență, principiile ce vor fi explicate mai târziu de profesor sau se controlează cele știute din lecția precedentă. Lucrarea se face în grupe de câte doi elevi. Fiind nevoie de mai multe aparate de acelaș fel— cel puțin 10—, sunt alese dintre cele mai simple, mai puțin costisitoare. Une ori elevii înșiși ajung să le fabrice din materiale de tot eftine. Astfel un liceu real din Berlin a expus termometre, o mașină dinamică, un galvanometru, făcut de elevi.

Aceiași activitate proprie a elevilor se vede și din materialul biologic precum: preparațiuni anatomice și chiar microscopice, modelajuri de părți însemnate din morfologia animală (gura de cărăbuș) experienți de fiziologie vegetală, herbarii, insectarii. Dacă grija școlii germane de a scoate oameni sănătoși, conștienți de puterea lor, exercitați să cunoască prin sine tot ceia ce e în jurul lor, cu voința pusă la încercare, apreciind și știind să prindă frumosul, fără să disprețuiască munca, ese învederat în relief din vizitarea expoziției, nu mai puțin interesantă este trebuința ordonării minții copiilor prin cetire. Chestiunea aceasta la noi e necunoscută sau nu i-s'a dat până acum nici o soluție practică. Copilul eșit din școlile primare nu prea are ce ceti, nu are unde ceti, uitând și ce a învățat. Dacă continuă școala mai departe și are dorința de a cunoaște și alte cărți în afară de cele școlare, nu are la îndemână nimic— sau prea puțin— apropiat minții și vârstei lui. Își satisface dorința de a ceti sau prin romanele din foiletoanele ziarelor sau se încumetă să înțeleagă și să prindă gust din lucrările menite unor minți mai mature.

Nu există la noi pentru copii biblioteci instructive, potrivite nevoilor lor, care să-i întetască spre cercetare, spre muncă, spre gândire proprie în legătură cu treptata desfășurare a vârstei. Nimic nu e mai dăunător decât o desordonare a minții fragede, prin cetiri nepotrivite intereselor sufletești ale copilului. O bucată literară în legătură cu natura expansivă a adolescentului, care îi simte farmecul, poate fără să-l înțeleagă pe deplin, nu aduce nici o vibrație în inima copilului care dorește concretizări asemenea celor ușor prinse de mintea lui, acțiunii une ori fantastice, cât de variate, care dau zbor imaginațiunii, explicări limpezi a celor mai banale fenomene din jurul nostru.

Această grijă e de mult satisfăcută în Germania, ca și în cele mai multe țări culte. Chiar în prima sală din expoziție sunt grupate, în dulapuri deosebite, cele mai alese cărți din bogata bibliotecă nemțească, orânduite după vârste și clase, începând dela Sexta și până la Prima.

Pentru vârstele mai fragede domină cărțile de povești (Andersen, Grimm, Ebner-Eschenbach), fabule, ilustrații, precum și ușoare desene științifice; mai

târziu (Quarta și Unter-tertia) încep a se intercala biografii și descrieri de călătorii, pe lângă povestiri și istorioare (Brentano, Rosegger, Goethe (Reinecke Fuchs), Hauff, Kipling, Lilienkron) până când se ridică spre literatura înaltă—gradată și ea—și spre explicarea mai amănunțită a fenomenelor științifice.

Alături de bibliotecile școlarilor, sânt expuse în sfârșit și bibliotecile uzuale ale profesorilor, „ce nu pot să lipsească din nici o școală superioară modernă“.

Timpul nu mi-a permis să mă ocup și de celelalte categorii de școli în afara școlilor secundare. E îngrămadită atâta bogăție de documente în numeroasele săli ticsite de lucruri, în cât cer o amănunțită examinare și o cunoaștere a chestiunilor spre a putea fi profitabile. Nu mă pot opri însă a menționa o categorie de școli de o mare importanță socială cum sânt școlile de complectare a instrucțiunii ca și școlile în aer liber. Cele dintâi au luat un mare avânt în Germania. Pentru copiii cari au terminat școlile primare și nu mai pot urma mai departe, sau nu se pot apuca de vre-un meșteșug, neavând vârsta cerută, anii de hoinăreală ar fi distrugătorii anilor de muncă. De aceea s'au instituit școli de complectare a instrucțiunii, care să întărească și să desvolte chiar cunoștințele căpătate în școlile primare.

În Prusia dela 1900 și până la 1908, asemenea școli aproape s'au triplat (1421 școli cu 20.600 elevi față de 3781 școli și 55.889 elevi). În unele state (Hessa-Nassau, Hanovra) ele au fost decretate ca obligatorii, mărimdu-se prin aceasta numărul elevilor. Cheltuelile sunt suportate în mare parte (65%) de către stat, dar iau parte și districtele, comunele (12%) și societățile private (6%). Rezultatele acestor școli sânt neînchipuit de mari. Cel mai însemnat nu e apropierea de cunoștinți nouă folositoare în viață, ci umplerea golului—care duce dese ori fie la analfabetizare, fie la apucături rele—dintre vârsta de părăsire a școlii primare și acea de intrare în armată. Câte minți agere nu datoiesc înălțarea de mai târziu prin continuitatea dezvoltării lor, prin deprinderea progresivă spre cunoașterea și cercetarea unor lumi, care ar fi rămas astfel inaccesibile. Ce sprijin însemnat dau aceste școli gustului pentru cetit, deci putinței de a se susține ziare, reviste și cărți scrise în înțelesul general. Tot așa de însemnate, din punct de vedere social, sânt școlile pentru copiii cu o constituție bolnăvicioasă, precum și acele pentru copiii slabi de minte sau loviți de infirmități. Cele dintâi nu trebuie să fie confundate cu coloniile școlare, obicnuite și la noi. Aceste au un caracter temporar, nu totdeauna de mare folos, celelalte corespund unor cerinți sociale, de a face din copii slăbiți mai ales de boli moștenite—dar curabile—energii folositoare societății. Tipul școalelor ajutătoare, în mare număr în Germania, poate să servească „Școala din pădurea dela Charlottenburg (Berlin) al cărui model, pe o scară redusă, arată toate precauțiunile și măsurile luate în scopul funcționării ei. Copiii anemici, scrofuloși, bolnavi de inimă, pentru care munca intensivă

a programelor normale, ar fi dăunătoare existenței lor, sânt trimiși în această școală, unde li se dă pe lângă îngrijirea medicală și instrucțiunea claselor primare. Metodele însă sânt adaptate naturii lor slăbite. Ceasurile de studiu sânt reduse la jumătate, cu durata de 30 minute, și cele mai multe ținute în aer liber sau în hale deschise. Ușurarea studiului, legată de exerciții fizice metodice și de o hrănire substanțială (une ori, când trebuie, se fac și băi medicale), au ca rezultat o întremare fizică, lecuirea boalelor și puțința ca absolventul să fie de folos societății. Așa de bune rezultate a dat această școală, înființată abia dela 1904, în cât s'a hotărât instituirea unei școli analoage pentru elevii și elevele școlilor secundare.

*

Cu băgară de seamă permisă de timpul scurt ce puteam să-l folosesc, trecând prin sălile expoziției școlare pline cu rezultatele unei munci îndelungate, intense, fără să vreau îmi apărea înaintea școlilor noastre. Că am făcut progrese, cu mari eforturi într'un scurt timp, e de nețâgăduit. Forma — reprezentată prin programe și cursuri de studiu—o avem câștigată. În această direcție ar fi energie perdută, dacă s'ar mai insista. Am ajuns chiar să câștigăm și o parte din scopul educațiunii: să dăm cunoștinți, dar de a gata. Un bun absolvent al școlilor noastre secundare, cu oarecare râvnă, nu e în urma absolvenților școlilor similare din străinătate. Ne rămâne însă mult de făcut în ce privește celelalte părți din o educațiune completă, folositoare, corespunzătoare vremurilor, în care trăim. Trebuie să căpătăm, prin o muncă voită intensivitatea diferitelor discipline, înscrise în programele de azi, și armonizarea lor în interesul celor ce trec prin școli. Intensivitatea a început să se practice, încetul cu încetul, prin schimbarea metodelor de predare, prin păstrarea numărului restrâns de elevi din clase, prin mijloacele didactice mai îmbelșugate. Rămâne încă de înlăturat deosebiriile ce există între dexterități și obiecte de studiu, de dat importanța cuvenită celor dintâi și de legat, în mintea elevului, într'un cerc complex, unitar, armonios, disparatele discipline ce i se predau acum.

Pe această cale trebuie să fie îndreptată strădania conducătorilor școlari ca și a celor conduși. Altfel vom păși neconținut în loc, refăcând legi, regulamente și programe, fără nici o urmărire asupra rostului real al școlilor secundare.

Avem însă de luptat din greu în altă direcțiune, aceea care am spus că transpiră din întreaga expoziție germană, anume trecerea tuturor razelor de lumină ce încep să licărească și la noi, prin prisma iubirii—chiar escesive—de țară, cu tot ce se găsește în ea, oricare ar fi gradul de evoluție în care ne aflăm, ca urmărire a împrejurărilor istorice. Puterea și eficacitatea acestui important principiu de conducere în educație, ne apare categoric numai când trăim vreme mai îndelungată în mijlocul națiunilor, care-l pun în practică. E o datorie sfântă către țara, care ne hrănește, să nu-l nesocotim. **Dr. Ion Simionescu.**

Profesor la Universitatea din Iași

LITERATURA

P O P A S

—
—
— Schiță —

Odată, la hanul ăsta în margine de pădure, pe malarile galbene și surpate ale Neajlovului, era viață, petrecere. Nu era pod umblător, nici șosea să te plimbi ca azi desculț... Căruțele, când era vremea poverilor și se făcea berechet de bucate, până să le vie rândul la plută, așteptau înșiruite, abia le cuprindea ochiul. Cărăușii, în not prin tăravlagă, se ajutau cu tânjele unii de la alții, răgușiau răcnind la vite... Surla podarului, împodobită cu scoartă de teiu, era plină de copii rebegiti, cari scânciau, târînd după ei ghebile cu mânicile făcute nod supt bărbie. Se găsia câte cineva să le facă floricele de porumb, să le înșele spaima și frigul. În forfoteală, nu puteai trece de boi dejugați, culcați în curmezișul drumului. Oamenii făceau crilă pe lângă focuri. Când și când, în zilele de negură, când nu se mai vedea apa, numai o auziai vuind umflată para vâlvătailor lumina o față chipesă: câte un flăcăiandru se strecură tiptil printre lume, după un pac de tutun, după o oală de țuică...

Acuma, un oblon de-abia se mai ține într'o balamă. La hanul roșu nu mai poposesc de cât drumeți străini, amăgiți de departe de șomoioagul de fân spânzurat într'o prăjină. În lucrătoare încaltea cântă cucul. Sărbătoare, dacă e vremea îmbobocită, mai e nițică sfărâială. Peste valurile tulburi, cu lucriri de păcură se mai arată pe dâmb câte un bariș alb, câte un însurățel cu cisme noi mergând înaintea și după el nevasta ducând în brațe plodul.

Hangiul, ursuz, în gherbe rele, e silnic de mușterii. Înăuntru miroase a doagă mucedă, a sărăcie. După laviță, pe-un petic de rogojină, o babă buchinită înnumără niște gologani, îi leagă în cârpă, pe urmă îi desleagă, le dă drumul în poală, iar îi ea la refect, bombănește:

— Nu-mi vine mie să'nnumăr azi și pațe!

La masă, cu urjume de turtă înaintea, tânuiesc lângă un clondir, un unchias, o femeie și doi feciori. Fata care e cu ei, cu scaunul tras mai în lături, se uită pe ferroastră, departe, la o geană de nor ce se șterge d'asupra măgurilor — n'ascultă.

Prinsese limbă moșneagul:

— Vorbirea e să mai gustăm, că dacă m'oiu face mușuroiu cu ce m'aleg? Mi-aduce mătușica tăciuni în ulcică. Ei, așa-i vâleatul copii! zice cam răstit: Ce te unfli, fa? Ce ori n'ai trăit bine cu mine? și pe neașteptate, haț! îi încleștează palma 'n cîafă... Ei, măi băieți, m'am avut bine cu baba. Cum se cade de nu mai are încotro, da, vezi, cam a dracului une-ori. O îmbie:—Ja, fa de bea! Nu te'ncape pielea unde ți se'nsoară Niculiță, hai? Repede pumnii în masă, se saltă în picioare:—Mă, numa din sfârcul ochiului să mi-o porți... nu ești tu băiatul meu?!

Bate vântul din spre baltă, aduce huruituri de că-

ruță cari amuțesc cum apucă pe pod. Vine sgomot de bârne clătinate, se apropie tropot surd de copite. Din smârcuri se aud lătrături, foșnet de trestie dată la o parte. S'a oprit în dreptul hanului o căruță cu leagăn pe arcuri. Se dă jos un trunchiu de român, spătos, roșu la față, cu mustața sură. Imbrăcat într'un chepeneag alb, prins în baer la piept, lung în poale, îl saltă cu călcăele când pășește. Cioarecii de aba, cu găitane negre, făc sute de crețuri mărunte, se'ngustează pe pulpă, sînt vârați în hilerii nevopsiți, înalți în carâmb. Dreapta o ține înfiptă în chimir, lângă plăsele, cu cotul în afară. În căruță, pe-o velință, a rămas o fetișcană sprâncenată, cu colțurile gurii ridicate în sus, ca două perinițe. Pe umeri îi cad căpățile tulpanului tivit cu măr-geluțe.

Dulăul, înaintea cailor năclăiți de goană, stă pē picioarele dindărăt, cu ochii țintă 'n cârciumă, după stă pân. Iese hangiul ducând de toarte un ciubăr cu apă. Il saltă pe oiște cu un genuchi; cârlanii beau cu găturile întinse, mișcând urechile...

V. Cioflec

FARMEC DE LUNĂ

Îi ședea bine numele lui de bătalie, părintelui Marignan, preotul acela înalt și slab, fanatic, cu suflet din cale afară de aprins, dar drept. Credința lui era nestrămutată, fără șovăeli. Își închipuia cu suflet curat că își cunoaște Dumnezeuul căruia i se închină, că-i pătrunde gândurile, voile, intențiile.

Când se primbla cu pași mari pe poteca din fața căsuței lui de țară, o întrebare îi chinuia câte odată creerul: «De ce o fi făcut Dumnezeu aceasta?» Și începea să caute răspunsul cu îndărătnicie, punându-se în gând în locul lui Dumnezeu, și-l găsea aproape în totdeauna. El n'ar fi murmurat într'un avânt de cucernică umilință: «Doamne, nepătrunse sunt gândurile-tale!» Își zicea: «Sunt slujitorul lui Dumnezeu, dator sunt să știu rostul a tot ce face și să-l ghicesc, dacă nu-l știu.»

Toate i se păreau create în natură cu o logică minunată și fără greș. «De ce?» cu «fiincă» în mîntea lui se cumpăneau în totdeauna. Trandafirii zori de ziuă au fost lăsați de Dumnezeu ca să ne înveselească deșteptarea, ziua ca să se coacă grânele, ploaia ca să le ude, amurgul serii ca să ne pregătim de somn și noaptea întunecoasă ca să dormim.

Cele patru anotimpuri se potriveau de minune tuturor nevoilor agriculturii; și nici odată nu i-ar fi încolțit preotului în minte bănuiala că Firea n'are scopuri dinainte hotărâte, și că, dimpotrivă, tot ce trăește s'a mlădiat după asprele nevoi ale vremurilor, ale climei și materiei.

Dar ură femeile și le ură fără să-și dea seama, le disprețuia din instinct. Și adeseori repeta cuvintele lui Iristos: «Femeie, ce legătură poate fi între mine și tine?» Și adăuga: «Îți vine a crede că chiar și Dumnezeu era nemulțumit de făptura aceasta». Femeia,

pentru dânsul, era cu adevărat copilul de douăsprezece ori spurcat despre care vorbește poetul. Ea era șarpele care târîse în ispită pe cel dintâi om și care își urma mai departe, fără răgaz, opera-i de pierzare, ființa slabă, periculoasă, misterios tulburătoare de suflete. Și mai mult încă decât trupul, el ura într'însa sufletu-i iubitor.

Adese ori simțise privirile lor umede de dor ațintite asupra lui și, cu toate că se știa nebiruit, îl apuca o furie desnădăjduită în potriva nevoei acesteia de iubire ce le frământă mereu sufletul.

Dumnezeu, după părerea lui, nu crease pe femeie, decât ca să ispitească pe om și să-l încerce. Nu ar trebui să te apropii de dânsa decât pregătit de luptă, cu băgare de seamă și cu frică ca atunci când te păzești de o cursă. Și într'adevăr, ea semăna de minune cu o cursă, cu buzele ei deschise și cu brațele-i întinse spre om.

De era îngăduitor, era numai cu maicele, pe care renunțarea la cele lumești le făcea nepericuloase; dar cu toate acestea se purta și cu dânsa aspru, fiindcă o simția trăind mereu în fundul sufletului lor încătușat, sufletului lor smerit, eterna dragoste, care încerca să-l învâluie și pe dânsul, cu toate că era preot.

O simția în privirile lor mai umede de evlavie decât privirile călugărilor, în extazurile lor, purtând pece-tea sexului, în avânturile lor de iubire către Hristos, care îl făceau să tremure de mânie, fiindcă aceasta era iubire de femeie, iubire trupească; o simția, dragostea aceasta blestemată, chiar și în purtarea lor supusă, în dulceața glasului lor când vorbeau cu dânsul, în ochii lor plecați și în lacrămile lor resemnate când le doje-neau cu asprime.

Și-și scutura antereul când eșia pe poarta mănăstirii și o pornea grăbind pasul ca și cum ar fi fugit dina-ntea unei primejdii.

Avea o nepoată care trăia cu mama ei într'o căsuță de alături; și ținea cu orice preț s'o facă soră de caritate.

Era frumușică, nebnatecă, plină de viață și de ve-selie. Când o dojenea, râdea; și când se supăra pe dânsa, îl îmbrățișa cu foc, strîngându-l la pieptu-i, iar el, fără să vrea, căuta să scape din strînsura aceasta care-l făcea totuși să guste o mulțumire dulce, deș-teptând în adâncul sufletului lui simțirea aceea duioasă de tată, ce doarme în fiecare om.

Ii vorbea adeseori de Dumnezeu, de Dumnezeul lui, pe când pășia domol alături de dânsa pe moile dru-muri ale câmpului. Ea nu-l prea asculta și se uita la cer, la ierburi, la flori cu o fericire de a trăi ce i se citea în ochi. Câte odată se repezia să prindă câte o lighioană sburătoare și striga aducând-o: «uite, unchiule, ce drăguță e; îmi vine s'o sărut». Și nevoia aceasta de «a săruta muște» sau floricele de liliac îl neliniștea, îl întărita, îl umplea de mânie pe preot, care găsia și aici dragostea aceea de nedesrădăcinat ce se frământă mereu în inima femeilor.

Apoi, iată că într'o zi nevasta paraclisierului, care ducea gospodăria părintelui Marignan, îi aduse cu fereală vestea că nepoata lui avea un iubit,

Rămase ca trăsnet, cu respirația tăiată, cu fața plină de săpun, căci tocmai se râdea.

Când fu în sfârșit în stare să judece și să vorbească, strigă: «Nu-i adevărat, minți, Melanio!».

Dar țărâncă își puse mâna pe inimă: «Să mă bată Dumnezeu, părinte, dacă mint. Îți spun că se duce în fiecare seară după ce se culcă sora Sfinției-Tale. Se întălnesc pe malul gârleii! N'ai de cât să te duci și Sfinția-Ta să vezi între zece ceasuri și miezul nopții».

El aruncă briciul și începu să măsoare odaia cu pași mari, cum făcea totdeauna în ceasurile lui de grea cugetare. Când se apucă iar să se bărbiească, se tăia de trei ori dela nas până la ureche.

Stătu mut toată ziua, clocotind de indignare și de mânie. La furia lui de preot dinaintea nebiruitei iubiri, se adăuga o desnădejde de părinte sufletesc, de tutor, de povățuitor, înșelat, prădat, tras pe sfoară de o co-pilă; necazul acela egoist al părinților pe cari fata lor îi înștiințează că a făcut, fără dânsii și fără voia lor alegerea unui soț.

După masă, se încercă să citească puțin, dar nu fu în stare; și se înfură din ce în ce mai tare. Când bă-tură zece ceasuri, își luă bastonul, un băț năprasnic de ștejar de care se servia în drumurile lui de noapte, când se ducea să vadă pe vreun bolnav. Și se uită zâmbind la strașnica bătă, pe care o învârtia amenin-țător în pumnii-i zdravni de țaran. Pe urmă, deodată o ridică și, scrâșnind din dinți, o lăsă să cadă cu furie pe un scaun, a cărui spetează se făcu bucăți.

Deschise ușa să iasă; dar nu se opri în prag, uimit de marea unei nopți cu lună cum rar se vede.

Și cum era înzestrat cu un suflet ce se înflăcăra ușor, un suflet de acelea cum trebuie să fi avut Sfinții Pă-rinți, acei poeți visători, se simți dintr'o dată fermecat, mișcat de marea și senina frumusețe a nopții pale.

În grădinița lui, scaldată toată într'o lumină dulce, pomii lui roditori, rânduți în linie, își zugrăviau cu negru pe nisipul aleei trupurile lor subțiri de lemn, abia îm-brăcate cu verdeață; curpenul uriaș, cățarat pe peretele casei, împrăstia în aer mirezme îmbătătoare, făcea să plutească în seara caldă și limpede un fel de duh par-fumat.

Începu să respire adânc, înghițind aer cum bețivii înghit vin, și o porni cu pași domoli, răpit, fermecat, uitând aproape de nepoată.

Când ajunse la câmp, se opri ca să privească vrăjit întreaga câmpie scaldată în văpaia aceea blândă, pier-dută în farmecul acela duios și moale al nopților se-nine. Broaștele își trimiteau în văzduh la fiecă clipă strigarea lor scurtă și metalică și, din depărtare, privi-ghetorele își uniau dumnezeieștele acorduri ale cânte-cului lor trăgănat, care te face să visezi fără să te faci să gândești, cântecului lor dulce și mișcător, făcut pentru sărutări, la farmecul ispititor al lunii.

Preotul o porni iar, cu inima moale, fără să știe de ce. Se simția par'că slăbit, sleit de puteri, așa deodată; și-i venia să se așeze jos, să rămâie acolo, să-l con-temple, să-l admire pe Dumnezeu în opera lui.

În vale, urmând undularea pârâiașului, șerpuia o linie

mare de plopi. O ceață ușoară, o perdea de aburi albicioși pe cari razele lunii îi străbăteau, îi argintau, îi făceau să străluciască, plutia în jurul și deasupra malurilor, învăluia tot cursul întortochiat al apei cu un fel de lână ușoară și străvezie.

Preotul iar se opri, pătruns până 'n adâncul sufletului de o înduioșare crescândă, nestăpânită.

Și o îndoială, o neliniște neînțeleasă îi năvălia în suflet; el simțea născându-se într'însul una din întrebările acelea ce și le punea din când în când.

De ce o fi făcut Dumnezeu aceasta? De oare ce noaptea este hărăzită somnului, inconștienței, odihnei, uitării de toate, de ce adică s'o faci mai încântătoare decât ziua mai dulce decât zorile și decât serile, și de ce steaua aceasta blândă și fermecătoare, mai poetică de cât soarele, și care pare menită — căci atât e de plină de taină, să lumineze lucruri prea gingașe și prea misterioase pentru lumina puternică a zilei, se apuca să facă atât de străveziu întunecul?

De ce cea mai iscusită dintre păsările cântătoare nu se odihnia ca celelalte și se apuca să-și încerce glasul în umbrele tulburătoare ale nopții?

De ce vâlul acesta pe jumătate aruncat peste lume? De ce înfiorarea aceasta a inimii, tulburarea aceasta a sufletului, moleșeala aceasta a cărnii?

De ce desfășurarea aceasta de farnece pe care oamenii nu o vedeau, de oarece erau culcați în pașurile lor? Cui erau menite priveliștea aceasta sublimă, belșugul acesta de poezie revărsat din cer pe pământ?

Și preotul nu înțelegea de loc.

Dar iată că colo, în marginea câmpului, sub bolta copacilor muiți în bură de lumină, două umbre se iviră mergând strâns lipite.

Bărbatul era mai înalt și-și ținea prietena de după gât și, din când în când, o săruta pe frunte. Ei dădură viață dintr'odată peisajului acestuia neînsuflețit, care-i împresura ca un cadru dumnezeesc făcut anume pentru dânșii. Păreau amândoi o singură ființă, ființa căreia îi era menită noaptea aceasta liniștită și tăcută; și ei veniau spre preot ca un răspuns viu, răspunsul pe care Stăpânul lui îl trimitea întrebării lui.

El sta ținut în loc, cu inima bătându-i cu putere, tulburat peste măsură și credea că vede ceva biblic, ceva ca dragostea Ruthei și-a lui Booz, împlinirea unei voinți a lui Dumnezeu într'unul din acele mari decoruri despre care vorbesc cărțile sfinte. În capul lui începură să se îmbulzească versetele Cântării Cântărilor, strigătele de patimă, chemările corpurilor, toată calda poezie a poemei acesteia arzătoare de dragoste.

Și-și zise: «Dumnezeu poate a făcut nopțile acestea ca să învăluie în ideal dragostele oamenilor».

Și da îndărăt dinaintea perechii acesteia care înainta mereu. Era nepoata lui cu toate acestea; dar se întreba acum dacă nu era să calce voia lui Dumnezeu. Și Dumnezeu, nu îngăduie el oare iubirea odată ce o înconjoară vădit cu o asemenea strălucire?

Și fugi, nebun, rușinat aproape, ca și cum ar fi pătruns într'un templu în care nu avea dreptul să intre.

ARLESIANA ¹⁾

Ca să te duci 'n sat, coborându-te de la moara mea, treci pe dinaintea unei ferme, zidită aproape de drum, în fundul unei curți sădită c'un soi de ulmi. E adevărata casă a gospodarului din Provanța, cu olanele-i roșii, cu fațada-i largă, întunecată, eșită 'n afară în chip neregulat, și-apoi tocmai sus de tot huruitoarea podului, scripetele de ridicat șirele de paie, și câteva smocuri de fân uscat ce ies la iveală...

De ce mă izbise casa asta? De ce poarta asta închisă părea că-mi strânge inima? N'aș fi putut spune, și totuși casa asta mă 'nfiora. Prea multă tăcere plutea în juru-i. Când treceai pe lângă ea, nu lătrau câinii, bibilicele fugiau fără să țipe... Innăuntru, nici un glas. Nimic, nici măcar un clopoțel de catâr... Să nu fi fost perdele albe la ferestre și fumul ce se 'nalță din coșuri, ai fi crezut-o părăsită...

Ieri, pe vremea prânzului, mă 'ntorceam din sat, și, ferit de soare, mergeam de-alungul zidurilor fermei, pe lângă umbra ulmilor... În drum, dinaintea fermei, câțiva argați, tăcuți, sfârșiau de'nărcat o căruță cu fân... Poarta rămăsese deschisă. În treacăt, aruncaii o privire și văzui în fundul curței, un bătrân înalt, alb de tot, răzimat — cu capu 'n mâini — de-o masă mare de piatră, c'o vestă scurtă de tot și cu pantalonii zdrențuiți... Mă oprii. Unul din oameni îmi șopti:

— Sst! ăsta-i stăpânul!... Așa a rămas de când cu nenorocirea lui fiu-său...

În clipa asta, o femeie și-un băețăș, îmbrăcați 'n negru, trecură pe lângă noi, cu niște cărți mari, aurite de rugăciuni, și intrară în fermă.

Omul adaogă!

— ... Asta-i stăpâna și mititelu' — se 'ntorc de la liturghie. Se duc în fie-care zi, de când s'a omorât băiatul... Of! domnule, ce durere! Tată-său tot mai poartă încă hainele mortului; nu-l pot face să se lepede. Dii bălan! dii!...

Căruța se urni. Eu țineam să știu mai mult, și-l rugai, pe vizitiu să mă urc lângă el; și-acolo sus în mijlocul fânului, aflai toată povestea asta sfâșietoare...

Il chema Jan. Era un țăran de două zeci de ani, frumos, cuminte ca o fată mare, voinic și cu fața senină.

Și fiindcă era frumos tare, femeile se uitau după el; da el nu se gândea decât la una,—O Arlesiană mititică, numa 'n catifele și dantele, pe care-o întâlnise odată la Lice d'Arles. — Cei dela fermă nu văzură cu ochi buni legătura asta. Gurile rele spuneau că fata-i cam flusturată; și părinții nu-i erau din ținut. Dar Jan vroia pe Arlesiana cu orice chip. Zicea:

— M'aș prăpădi dacă nu mi-o da-o...

Pân' aici ajunsese. Hotărîră să facă nunta după seceriș.

Intr'o Duminică seara, în curtea fermei, ai casei tocmai sfârșiau cina. Parc'ar fi fost un ospăț de nuntă. Logodnica nu era de față, dar băură tot timpul 'n sănătate ei... Da' uite că un om se ivește la poartă, și c'o voce tremurătoare, cere să vorbească cu moș Estève, între patru ochi. Estève se scoală și ese 'n drum.

— Moșule, îi zice omu', vrei să-ți însori băiatu' c'o ticăloasă care mi-a fost ăbovnică doi ani de zile... Pot să-ți dovedesc ceea ce-ți spun: uite scrisorile!... Părinții știu tot și mi-o făgăduiseră; da' de când fecioru' dumitale umblă după ea nici ei, nici mândra nu mai vor să știe de mine... Socotiam că stând lucrurile așa nu putea să fie nevasta altuia.

— Bine! zice moș Estève, după ce se uită la scrisori; vino 'năuntru să bei un pahar de tămăioasă.

1) „Scrisori din moara mea“

Și omu' de colo :

— Mulțumim dumitale! mi-e tare amărâtă inima, ca să-mi ardă de băut...

Și plecă.

Moș Estève intră'n casă, liniștit; s'așează iar la masă și cina se sfârșește voios...

În seara accia, moș Estève și cu fiu-său s'au dus împreună la câmp, și-au rămas până târziu pe-afară; când se 'ntoarseră, mama tot îi mai aștepta.

— Femeie, zise gospodarul și împinse pe băiat înainte; Sărută-l că n'are noroc...

*

Jan nu mai pomeni nimic de Arlesiana. El o iubea mereu cu toate astea și chiar mai mult ca oricând de când o știa că fusese 'n brațele altuia. Numai că era prea mândru ca să zică ceva; asta, vezi, l-a omoirât, pe bietu' băiat!... Câte-odată, petrecea zile 'ntregi, șingurel într'un colț neclintit. Altădată, se-apuca de ucru cu furie și dovedea el singur cât zece... Când se 'nseră, lua drumul spre Arles și mergea drept înaintea lui pân' ce vedea răsărind spre soare-apune clopotnițele subțirele ale orașului. Atunci o pornia 'ndărăt. Nici odată nu s'a dus mai departe.

Tot văzându-l așa, mereu trist și singur, ai lui nu mai știau ce să facă. Se temeau de o nenorocire... Într-o zi, la masă, mamă-sa, se uită la el cu ochii înlăcrimați, și-i zise:

— Uite, Jane, ascultă-mă, dacă vrei s'o iei cu orice preț, noi ți-o dăm...

Tată-său, roșu de rușine, lăsă capu 'n jos.

Jan dădu din cap — și ieși...

Din ziua aceia, își schimbă felul de traiu, prefăcându-se că-i veșnic vesel, ca să-și liniștească părinții. Se duse iar pe la baluri, pe la cârciumă, pe la *feradei*. La Fonvielle, el a'nvârtit farandola.

Tată-său zicea: «S'a lecuit». Da mamă-sa, tot se mătenea încă, și mai mult ca ori când își priveghea fecioru... Jan dormia cu frate-său cel mic, lângă cămara cu viermi de mătase. Biata bătrână puse să-i așeze un pat lângă odaia lor... Viermii puteau să aibă nevoie de ea, peste noapte...

Și iacă și ziua lui sfântu Eloi, ocrotitoru gospodărilor...

Bucurie mare la fermă... Fel de fel de bunățuri din belșug, și vin fiert de par'că ploua... Și plesnitori, și artiști și ulmii plini cu felinare colorate... Trăiască sfântu' Eloi! Și jucară pân' ce căzură ca morți. Băețasu' cel mic își pârli bluza cea nouă... Până și Jan părea mulțumit; ținu să joace cu mamă-sa: și biata femeie plângea de bucurie...

Pe la miezu' nopții, plecară toți să se culce. Toată lumea avea nevoie să s'odihnească... Jan, numai el, nu dormi. Băețasu' cel mic, povestia, pe urmă, că toată noaptea a plâns înăbușit...

*

A doua zi, în zori, mamă-sa auzi pe cineva trecând fuga p'în odaia ei. Avu ca un fel de presimțire:

— Jan, tu ești?

Jan nu răspunse; se și suise pe scară:

Repede-repede, mamă-sa aleargă:

— Jan, un'te duci?

El se urcă 'n pod; ea dă fuga după dânsu':

— Jan, pentru numele lui Dumnezeu!

El închide ușa, și trage zăvoru'.

— Jan, Janot al meu, da' răspunde-mi... Ce vrei să faci?

Pe dibuite, cu mâinile-i slăbănogite, caută tremurând clampa ușii... S'aude cum se deschide-o fereastră, zgo-

motu' unui trup căzând pe caldarămu' curții... și asta-i tot...

Și-o fi zis, bietu' băiat: «Prea o iubesc... O să'mi fac seamă...» Of! ce suflete păcătoase-avem! E cam greu că disprețu nu poate omori dragostea!

În dimineața-aceia, sătenii se 'ntrebau cine putea să țipe-așa, colo, de vale, dinspre ferma lui Estève...

În curte, dinaintea mesei de piatră acoperită cu rouă și sânge, mamă-sa desbrăcată de tot, se văita cu copilul-i mort, în brațe...

Alphonse Daudet.

(trad. de Ion Rareș).

DISCUȚII

NECESITATEA LABORATOARELOR DE BACTERIOLOGIE ÎN PROVINCIE

Poliția sanitară, pe care Direcțiunea serviciului sanitar a făcut-o în ultimele luni cu atâta eficacitate, spre lauda țării, contra invaziunii holerii, s'a sprijinit în mare parte pe cercetările bacteriologice pe lângă atâtea alte măsuri: paza militară pe linia Prutului, determinarea și restrângerea punctelor de intrare în țară, observarea medicală a călătorilor veniți din părțile contaminate și izolarea celor suspecti, observarea medicală a persoanelor cu care cei suspecti au venit în contact, în fine utilizarea dezinfecțiunii. Teribilul flagel al holerii, care ne înconjurase nu numai dinspre Rusia dar și de acolo de unde nu ne așteptam, din spre Ungaria (!), flagelul care ne-a făcut vizită într'unul din porturile noastre și care, nu știm ce surprize ne pregătește pentru primăvara și vara viitoare, manifestându-se sub diferite forme găsește un adversar serios în bacteriologie, lucru care se petrece cu atâtea alte boale. În adevăr, numai grație examenului bacteriologic diversele forme ale boalei pot fi deosebite de nelipsita intoxicație alimentară, de o boală turburată gastro-intestinală, de o febră tifoidă etc. etc.

În holeră ca în multe alte boale contagioase și epidemice nu numai că trebuie să cercetăm cu microscopul diferite producțiuni patologice în vederea diagnosticului precis, dar cercetarea trebuie făcută cât mai în grabă, pentru ca cel puțin să ajutăm profilaxia mulțimei, dacă nu și tratamentul individului.

Mai mult încă, prudența cere ca în caz de rezultat negativ în fața pericolului holerii să repetăm cercetarea bacteriologică a dijecțiunilor nu numai ale bolnavilor suspecti, ci a tuturilor persoanelor, cu care au venit în contact persoane care trebuiesc ținute în observațiuni și izolare riguroasă.

Ei bine, toate aceste măsuri s'au luat în așa fel, că holera nu ne-a putut surprinde grație posturilor bacteriologice deja existente și a celor înființate ocazional.

Organizarea posturilor noastre bacteriologice excelent conduse pe linia Prutului și în câteva posturi, a lipsit însă în multe alte puncte ale fruntariei, și interiorului țării fără ca de aceasta lipsă enormă să

fie altcineva vinovat decât atâția cârmuitori ai Statului, care au declarat fondurile epuizate ori de câte ori a fost vorba să se organizeze ceva serios pentru sănătatea publică.

Intre prea numeroasele localități lipsite de organizațiune bacteriologică este și T.-Severin, în care venind lunile trecute un caz suspect de holeră, analiza materiilor fecale a trebuit să se facă tocmai la Craiova dacă nu mă înșel. Din fericire însă nu a fost vorba de holeră. Intreb; nu ar fi fost sau nu ar fi o garanție mai mult pentru starea sanitară a țării ca un oraș de talia Severinului, port și alături de Ungaria infectată să fi fost sau să fie înzestrat cu un laborator de bacteriologie?

Și când vorbesc de Severin revendic același drept pentru toate punctele, care prin situațiunea lor geografică impun lucrări de fortificațiune sanitară lucrări care să pue barieră tuturilor epidemiilor ce pot să forțeze fruntariile noastre.

Pe lângă holeră, care ne-a făcut numai vizită de port și pe lângă ciurma, care și-a arătat colții dela distanță, sunt atâtea epidemii, cu care țara românească s'a obișnuit și pentru a căror combatere se simte pe lângă alte măsuri necesitatea laboratoarelor bacteriologice în toate părțile provinciei. Să dăm exemple cât de multe. Câte cazuri de febră tifoidă cu forme anormale scapă diagnosticului în prea numeroasele localități lipsite de investigațiunile microscopului și bacteriologiei!

Bolnavul se vindecă sau moare, iar desinfecțiunea și izolarea nu se face, fiindcă boala a fost considerată drept altceva decât febra tifoidă. Consecința firească, febra tifoidă are timp să se întindă și să ia proporțiunea unei groaznice epidemii.

În chestiuni de febră tifoidă microscopul și admirabila știință a bacteriologiei cercetând sângele bolnavului constată reacțiunea specifică și examinând apa de băut scoate la iveală puțurile și fântânile contaminate cu bacilul febrei tifoide, constatare suficientă ca aceste surse să fie scoase din serviciu și ca prin lucrări de edilitate să se înlătore toate condițiunile de teren și construcțiune, care înlesnesc infectarea apei.

Cât privește angina difterică, care și astăzi dă însemnat procent de mortalitate printre copii, ea fiind una din boalele cele mai înșelătoare ca diagnostic clinic, nu poate să fie diagnosticată cu precizie decât cu ajutorul microscopului.

Se pricepe dar, că în localitățile lipsite de discernământul microscopic erorile și întârzierile de diagnostic sunt destul de numeroase prin urmare mortalitatea destul de mare, cu tot depozitul de ser anti-difteric care rămâne uneori neîntrebuințat, slab întrebuințat sau târziu întrebuințat.

Dar sutele de mii de impaludați pe care îi torturează frigurile și urmările boalei și care așteaptă nu atât diagnosticul cât sistematizarea tratamentului sub controlul examenului microscopic al sângelui! Nu cer și ei binefacerile cercetărilor microscopice?

Să ne oprim puțin și la sifilis, care, desigur, are darul să suscite interesul multora.

Ei bine, această boală socială și antinațională, al cărui microb am ajuns să-l cunoaștem cu câteva din reacțiunile lui, impune de atâtea ori examenul microscopic. Grație ultimilor cercetări astăzi putem să descoperim infecțiunile sifilitice ignorate și învechite, iar manifestațiunile dubioase sau anormale de sifilis le putem deosebi de atâtea alte boale, cu care clinicește se pot confunda.

Confuziuni de acest gen sunt destul de numeroase și n'am să mă refer decât la crescături și distrugerile vizibile produse de cancer.

Fără de cercetarea microscopică un cancer poate fi luat drept sifilis și tratat ca atare în timp ce leziunea progresează devenind inoperabilă.

Invers, o leziune sifilitică considerată drept cancer e operată; adevărata boală în lipsa tratamentului cauzal, cel mercurial, perzistă; sifilisul rămâne tot sifilis cu facultatea să-și facă apariția în alte părți producând dezastre nu numai organice dar și psihice.

Nu pot trece cu vederea boala cea mai răspândită din țara noastră, boală care infiltrază toate păturile sociale, tuberculoza.

Această calamitate, ce ia proporțiuni înspăimântătoare distrugând nu numai plămânii dar ori și care altele din măruntaiele noastre, în lipsa criterului microscopic, uneori poate fi confundată cu boalele cele mai variate.

Este de ajuns să vorbesc numai de tuberculoza pulmonară, cu care dese ori se confundă atâtea bronchite.

Deși investigațiunile de laborator ne dau mijlocul să recunoaștem terenul, însămânțat cu bacilul lui Koch și deși microscopul ne dă posibilitatea să examinăm expectorațiunea plămânilor infectați, totuși poporul nostru, tributar tuberculozei, nu se poate folosi de progresele uimitoare ale științei medicale.

Să nu se uite că actualmente examenul sputei nu se poate face decât în câteva centre fericite, cu toate că boala este atât de răspândită, că nu cruță nici cea mai mică cătună. Și să nu se uite că profilaxia tuberculozei se bazează pe diagnosticul boalei, diagnostic care se sprijinește în majoritatea cazurilor tocmai pe examenul microscopic și pe probe de laborator.

Fără să mai înmulțesc exemplele, cred că este dovedită necesitatea laboratoarelor de bacteriologie, bine înțelese conduse de specialiști, nu numai spre fruntarii, ca să se opue invaziunei epidemiilor din afară, dar și în interesul țării, cel puțin în fiecare capitală de județ, pentru ca să putem lupta cu boalele dinăuntru.

Organizațiunea bacteriologică odată realizată, materialul și personalul va fi într'atât de îndestulător, că în vremuri excepționale de epidemii serioase să se poată detașa coloane volante înzestrate, între altele și cu cel mai de seamă mijloc de combatere; aparate pentru desinfecțiuni.

Superioritatea netăgăduită a învățământului bacteriologic la Facultățile noastre ne dă dreptul să cerem reprezentanților națiunii garantarea sănătății cetățenilor printr'o sollicitudine deosebită acordată bugetului serviciului sanitar, pentru ca pe lângă alte măsuri, să îngreudească și să împănaze țara cu santi-nele bacteriologice.

Dr. Iancu Jianu

ASOCIAȚIUNILE ÎN FRANȚA

După ce se votase în parlamentul francez, legea de separațiune a bisericeii de stat, se credea că o epocă de liniște va începe să domnească în această mult sbuciumată țară.

Cu toate acestea evenimentele din urmă ne-au demonstrat până la evidență că viața politică și socială franceză se îndreaptă în prezent către o nouă formă de activitate.

Intr'adevăr se observă o tendință neîncetată de a se organiza numeroase societăți pentru apărarea îndrumării școlii bisericești, întreprinsă fie de particulari, fie de preoți, dar tot-deauna sub impulsunea preoților catolici.

De altă parte, profesorii, oamenii de litere, autoritățile, încurajează formarea de societăți contrare, pentru protecțiunea și apărarea școlii laice: astfel că mai toate orașele, târgurile și chiar satele și-au format atari asociațiuni, menite de a se apăra sau defăima.

Mai mult încă. Acum de curînd a început a se forma asociațiuni din aproape toți foștii elevi ai școlilor laice, deciși să adere cu toții la congresele ce se vor ține în scurt timp de către: *Junimea laică, Asociațiunea profesorilor din Franța și Junimea republicană.*

La Paris s'a format o societate din foștii elevi ai școlii populare parisiene, o alta din foștii elevi ai școlii comunale etc. În general se observă o afluență de asociațiuni formate din foștii elevi ai diverselor școli, începând dela primare până la cele mai superioare; această supra-producție de societăți, răspunde nu numai unei necesități actuale, ci temperamentului și spiritului francez, de a apăra cu înverșunare orice chestiune referitoare la școala laică, contra calomniilor și intrigilor preoților catolici.

Pentru noi românii, cari nu suntem deprinși cu spiritul de organizare și asociațiune, poate să ni se pară aceste manifestări ale poporului francez, un joc foarte nevinovat, ținând seamă mai ales că societățile se formează în jurul școlilor elementare.

Și cu toate acestea scopul lor este foarte însemnat în viața socială a poporului amintit.

De altfel obiceiul acesta este mult răspândit în Franța, ceea ce dovedește o mare putere de voință, de tenacitate și seriozitate din partea unei națiuni.

Se spune despre germani, în ironie, că dacă trei inși s'ar întâlni într'un pustiu, imediat ar forma o societate corală și una de ajutor reciproc. Francezii fac aproape același lucru, dar sub o formă mult mai idealistă.

Până acum toți acei cari au absolvit o școală superioară cum e: școala politehnică, școala Centrală, școala Normală, de poduri și șosele, de la Saint-Cyr, fac parte de drept din Asociațiunea respectivă și aceasta pentru toată viața lor; membrii acestor asociațiuni se întrunesc de 2—3 ori pe an pentru a organiza serbări și conferințe, sau de a contribui la susținerea societății, de a ajuta membrii etc.

Când numărul membrilor unei asociațiuni este prea restrâns, atunci se recurge la mijlocul federațiunii, întrunindu-se mai multe asociațiuni înrudite.

Acest exemplu s'a imitat adese-ori și de unele școli secundare.

Printre membrii acestor asociațiuni de foști studenți și elevi, există o adevărată camaraderie, faptul de a fi stat la olaltă pe băncile aceleași școli, de a fi primit aceleași învățături, creează printre dâșii o legătură de solidaritate și fraternitate, care nu se disolvă mai târziu sub orice împrejurare s'ar găsi.

Asociațiunile acestea veghează în mod constant și intervine ori de câte-ori e vorba de interesele lor profesionale.

S'ar putea zice că aceste asociațiuni formează adevărate caste democratice, niște triburi de ființe selecționate—căci se cunoaște seriozitatea examenelor din aceste școli—ai căror membri odată cu eșiroa lor din școală, devin în mod moralmente obligați de a se ajuta și susține, pentru toată viața.

Dacă se adaugă la aceasta că, studenții și elevii au un mod a lor de a vorbi, un fel de limbaj specific școlii ce urmează, care este transmis în mod scrupulos din generație în generație, formând astfel din acest dialect *un signum*, marca de superioritate și consemnul castei.

Acei cari cunosc marea importanță a limbajului în viața școlară a societăților studențești, înțeleg foarte bine ce influență importantă poate avea asupra spiritului de disciplină a tuturor membrilor aceleiași școli.

Și acest limbaj născut din viața școlară, contribuie la rândul său de a menține solidă și închisă casta în sensul vederilor asociațiunii, reamintind timpurile tinereții de altă dată, formând neîncetat un simbol al spiritului de solidaritate printre membrii acestor societăți.

Limbajurile acestea variază de la școală la școală și candidatul care dorește să intre în una din școlile superioare, amintite mai sus, trebuie să învețe mai dinainte felul de a vorbi al școlii respective. De altfel intrarea unui student în aceste școli se face cu un ceremonial deosebit, iar înscrierea în matricole este precedată de o serie de probe, prin care elevul dovedește că este demn de acea școală.

Exemplul de solidaritate umanitară ce prezintă aceste societăți de foști elevi ai școlilor superioare este celebru în Franța; iar acum a început să fie imitat până și de școlile primare, din cauza provocațiunii preoților și episcopilor catolici.

De sigur aceste societăți multiple poate să ni se pară nouă foarte efemere, deprinși cum suntem de a fi mai mult egoiști și individualiști; la poporul francez însă

dovedește manifestarea unei forțe de soliditate și cohesiune foarte de seamă, la care dacă se adaugă spiritul liber al individualității — lucru ce n'au germanii — formează una din puterile cele mai vii și mai prețioase ale vieții sociale, caracteristică la poporul francez.

Noi românii, cari am imitat pe lângă unele părți bune și foarte multe rele de la poporul francez, ar trebui să urmărim cu ambițiune de a imita și aceste manifestări vii de organizație socială, de care este înzestrată din belșug națiunea franceză.

Const. I. Florea.

NOTE ȘI INFORMAȚII

Estetica cărților. — Viața modernă răstoarnă toate principiile anahoretismului de ieri.

Astăzi nu mai călătorim pe *diligence*, nu mai visăm cu Werther, nu mai purtăm gerokk și nu ne parfumăm cu moșus — astăzi nu mai zicem că Kleist e poet mare, ori că Voltaire e un «crier bolnav» — căci azi-ul poartă în dânsul principii de tot altruiste.

Să nu existe depărtare, întunecime (în fire și în oameni) să se amelioreze stările sociale — iată câteva principii de etică modernă — și tot din etica asta rezultă dorul omului de cultură, ca să înfrumusețeze toate: viața, suferințele, femeile, orașele, paturile, cimitirile și cărțile.

Ar fi chiar ridicol, că în secolul XX să subscriem paragraful unui Ralph Waldo Emerson, Schopenhauer ori Tolstoi. Astăzi omul de cultură nu e sobru, ca în 1848, când să spunea că e «femea rea» despre o actriță, care nu îmbrăca crinolină, ci să îmbrăca după un gust nou. Astăzi poeții talentați nu-și mai rod unghiile în ploaie de lună — ci beau șampanie și-s scilvisiți, poartă cravată changeant și să parfumează cu Korilopsis. Astăzi în odaie nu mai luminăm cu gogoloiu de său, nu încălzim cu «Cuptorul Meidinger» — căci este mult mai estetic să trăim în o odaie luminată de electrică și încălzită cu aburi...

Primitivismul nu mai are nici un drept de existență — nici chiar în poezie, căci secolul în care trăim este al realității, nu este al hipozezei, ca secolul lui Kepler, Galilei ori Kopernikus.

Ei, bine. Evoluționismul ăsta trebuie să se manifeste în toate tendințele de artă.

Cine mai scrie azi în «metru antic», cine pictează desemnând tablourile și cine trăește ca bohemii lui Murger?

Evoluționismul ăsta a preschimbat intelectualismul. Ziarele mari nu mai sunt culese, ci «turnate» după sistemul Lynotype.

Cărțile apar ilustrate de artiști și nu de maeștrii-zu-gravi.

Apar. Apar, dar nu la noi.

Poate la nici o națiune nu se află în așa tristă stare arta tipografică, ca la noi, la Români.

O singură instituție avem, care ajutorată de un singur ilustrator (Rola Piekarsky mi s-a pare, — singură «*Minerva*» e clădită pe-o bază europeană, căci celelalte stabilimente nu sunt în curent cu formarea gustului tipografic — n'am văzut bunăoară nici până azi o ediție frumoasă din Eminescu, Vlahuță, Coșbuc ori Dobrogeanu Gherea.

Intelectualul român, care admiră edițiunile *Inselului*, ori cărțile lui John Lane (ilustrate de Beardsley) — ori cel ce cunoaște arta tipografică franceză, americană, ori

germană — de sigur că va rămânea dezgustat, că noi Românii (care astăzi suntem aproape 10 milioane) nu suntem în stare să îmbrăcăm operele scriitorilor noștri în haină de artă.

Luați de pildă în mână edițiunile fraților Șaraga, Biblioteca pentru toți, Biblioteca Națională — ori celelalte publicații și veți rămânea dezilusionați de arta lőr primitivă ce reprezintă. Literele sunt vechi, nu-s elegante, hârtia e rea, nu e destul de groasă și culesul e pe cât să poate de simplu. Text cules cu garmond cursiv, petit concis și alte imposibilități estetice — pe când cu prețul cu care s'au tipărit, s'ar putea tipări și mai bine și mai frumos, dacă editorii noștri ar învăța gust de la John Lane, Bord & Marquardt, Fischer, Insel, Unwin ori alți editori mari din streinătate.

Revistele literare, gazetele noastre în mare parte apar tot astfel de primitiv tipărite — «*Viața Românească*» de pildă e slugarnica imitație a *La Revue-ului*, ori a *Mercur de France-ului* — o revistă cum a fost *The Savoy*, ori cum e *Documents du Progrès*, nu avem și poate nu vom avea.

Eu cred că vina acesteia constă în faptul, că suntem de fire popor conservativ.

La noi aerul Europei nu prea e simțit, și acci reformatori — cari aduc din Apus câteva planuri de acțiune sunt socotiți ca «nihilisti» și «aventurieri».

Ce ilaritate ar produce de pildă în București ținerea unei conferințe teosofice, ori ce revoltă s'ar produce, dacă un scriitor român ar cuteza să spue, că nu lucrează nici în o publicație românească — căci «i-e greață» de alcătuirea lor.

Dar să sperăm că în sfârșit, după atâta așteptare, o să resară și la noi un spirit modern în arta tipografică și o să avem vre-un editor, care va da în mâinile publicului cititor nu numai cărți bine scrise, ci și frumos tipărite.

Cluj (Transilvania)

Emil Isac

Din închisorile rusești. — Comitetul constituit la Paris, cu sucursale în mai multe centre mari ale lumii, în scopul de a ușura suferințele deținuților de orice categorie din închisorile Rusiei, publică sub titlul : *Les prisons russes, par Vera Figner* — un călduros apel, pentru a veni în ajutorul victimelor autocratismului rusesc.

Broșura cuprinde o zguduitoare expunere a traiului extraordinar de brutal pe care îl îndură condamnații de orice fel, în multele închisori ale Rusiei, sub noul regim constituțional al Țarului Nicolae.

Urmează apoi o energică protestare contra cruzimilor, persecuțiilor fără de seamă și barbariilor neauzite pe cari le săvârșesc conducătorii închisorilor rusești față de acei cari, vorbind în numele libertății se pare că pot periclita soarta propunătorului înfrățirii popoarelor și a păcii universale.

Regimul deținuților așa de magistral expus în ultimul timp în cunoscuta scriere a lui Tolstoi *Inviere*, nu a căpătat nici o schimbare în bine sub guvernământul noii Rusii constituționale. Ba din contra, goana împotriva ori cărei tendințe liberale s'a mărit, iar strictetea și severitatea care domnește în închisori e excesivă; ea nu poate găsi o mai bună asemănare decât în groznicile torturi ale inchiiziției, sau în neomenoasele schingiuri medievale.

De unde înaintea revoluției din 1905 Rusia nu avea decât două închisori pentru deținuții politici: una în Orient, în Siberia orientală, — în minele Kara — și alta în fortăreața Schlüsselbourg, (o adevărată cetate a morților căci mai nimeni din cei ce intrau, nu mai eșeau de acolo) sub regimul constituțional numărul închisorilor a sporit considerabil. Intreaga Rusie este presărată cu

numeroase închisori, una mai renumită ca alta prin severitatea procedeelor de tortură.

În primii doi ani ai Rusiei constituționale, de la 1905 la 1907, tribunalele militare au condamnat la închisoare 3873 de persoane. În total au intrat în închisori condamnați noi 7997; ceea ce alcătuiește o cifră cu mult superioară deținuților condamnați mai înainte.

Numărul total al deținuților ruși este actualmente între 10 și 11 mii.

Broșura expune în culori vii traiul revoltător de barbar pe care îl duc deținuții în cele mai principale închisori, cum e Nertchinsk, Vladimir, Orel, Saratov, Boutyski, Zarentorii, Algatefu, Alexandrowskaia, etc.

Pentru orice informații relative la activitatea cercului, a se adresa la:

Paris. rue Michelet la d. D. Aïtoff.

Bruzelles. M-me Reatoppoff, rue Marie Antoinette 68.

Anvers. M. Balotine, rue de Ruysbrock 96.

Bibliotecile publice în Japonia. — Grija pe care guvernele japoneze o poartă răspândirii culturii în masele mari ale poporului japonez, se vede și din creșterea simțitoare a numărului bibliotecilor populare din ultimul timp. De unde în 1904 nu se aflau în tot imperiul japonez de cât o sută și ceva de biblioteci, astăzi Japonia e înzestrată cu 242 localuri de lectură.

Curentul pentru crearea și organizarea bibliotecilor datează încă din 1899, când printr'o lege, toate provinciile și comunele au fost autorizate să ia o parte din venituri pentru crearea de biblioteci. Acest început slab a fost complectat mai în urmă. Ministerul instrucției publice a dat la iveală un manual cuprinzând normele necesare pentru organizarea și conducerea bibliotecilor, datorit d-lui L. Tanaka, bibliotecarul bibliotecii imperiale din Tokio.

În ultimii ani 1908/909 tot ministerul instrucțiunii a organizat o serie de conferințe referitoare la organizarea și administrarea bibliotecilor, la cari au participat pe lângă numeroși bibliotecari și funcționari de bibliotecă, mulți institutori și directori de școli.

Mulțumită acestei largi și binevoitoare ocrotiri din partea statului, s'au creat biblioteci publice în mai toate centrele importante ale imperiului. În afară de aceste biblioteci se mai află bibliotecile școlilor secundare, școlilor speciale și superioare, universităților, asociațiilor culturale și științifice, cari nu sunt deschise decât școlărilor, studenților cari urmează în acele școli și membrilor asociațiilor.

Cea mai de seamă din bibliotecile publice, de curând înființate, este cea din Yamaguchi. Clădirea se compune din trei etaje: unul alcătuiește sala de lectură, cuprinzând 5000 de volume așezate în rafturi, puse la libera întrebuințare a lectorilor. În celelalte două etaje se află depozitele de cărți.

Măsura de a lăsa lectorilor libertatea să-și ia singuri volumele din dulapurile bibliotecii, pare că a dat roade bune. Nu numai că nu se plânge nimeni de sustracțiuni de volume, sau ruperi de pagini, sau însemnarea lor, dar administrația permite unor anumite persoane și libera cercetare a depozitelor, promițând ca în viitor să se acorde o mai mare libertate în folosirea colecțiilor bibliotecii.

Imprumutarea cărților la domiciliu este îngăduită în district, ori-cărei persoane cunoscute administrației și în schimbul unei modeste cauțiuni.

În 1908 au cercetat biblioteca publică din Yamaguchi 141.543 lectori; 37.910 au împrumutat cărți acasă.

Lumea în ochii miopilor. — S'a scris mult asupra surprinderii nemărginite pe care o simt orbii când recapătă vederea. Mai puțin intensă, dar nu mai mică este surprinderea miopilor când se hotărăsc să poarte ochelari, după ce s'au lipsit de ajutorul lor ani îndelungați. În general se crede că miopia constă numai în a nu vedea la o anumită distanță, pe când miopii au nu numai o vedere restrânsă, dar și diferită, a lucrurilor din prejur. Astfel un miop are o vedere a peisagiului cu totul deosebită de cea avută de către o persoană cu ochi sănătoși.

Persoanele cu vedere normală disting spațiul dintre arbori și fond; miopii, din potrivă, văd o singură massă confuză: în definitiv, o lume fără detalii și fără contururi. Oamenii și animalele sunt de asemenea transfigurați de miopie. Lumea miopilor e populată de ființe fără de față și fără de cap, ca unele animale din povești. În casă miopul e obicinuit să vorbească cu persoane, care pentru el n'au nici ochi, nici nas; pe stradă fenomenul e mai curios pentru că se întâmplă mai adese. În apropierea unui individ ce-i vine în față, miopul distinge pălăria, figura aproximativă și barba, dacă are. Dacă individul poartă baston și nu e îmănușat, bastonul pare că se mișcă în aer, pentru că mâna, întocmai ca și figura a dispărut.

O stradă are apoi pentru un miop o înfățișare cu totul deosebită. O persoană normală, noaptea, vede un lung șir de felinare, bine despărțite unul de altul și alineate dealungul trotuarului, miopul din potrivă distinge o adunătură stranie de cercuri luminoase, care se răspândesc în zare și umplu toată strada. Din fericire pentru miopi, au și ei compensațiile lor. Astfel în ochii lor culorile apar ceva mai delicate și mai frumoase decât persoanelor cu vedere bună.

Asprimea unei linii, imperfecțiunea altora, dispar pentru a face loc unei uniformități, care dacă nu dă o viziune exactă a figurei, evită, pe de altă parte, impresiunea neplăcută a defectelor.

Astfel culorile sunt îndulcite, difuze, temperate de o tonalitate egală, în cât nu isbesc privirea. Unele culori prea aprinse dispar; unele fâșii de tonuri prea bătătoare la ochi și supărătoare se pierd.

Purtând ochelari miopii ajung să vadă lucrurile cu mai multă limpezime și precisiune, dar obiectele se îndepărtează puțin; cu alte cuvinte oamenii și lucrurile fac un pas îndărăt în fața miopilor.

De și ochelarii nu au fost întrebuințați în Europa înainte de 1500, miopii se găseau în mai mare număr între cei vechi decât între noi.

Accasta dovedește că în realitate nu e adevărat că ochelarii, cu toată necesitatea lor indiscutabilă, ruinează vederea; și pe de altă parte nu e mai puțin adevărat că secolul nostru, lacom de studii și de cercetări, cu lungile veghieri la masa de lucru și cu neîntreruptele lecturi, a sporit enorm numărul miopilor.

BIBLIOGRAFII:

Benedello de Luca: Politica italiană față de Grecia și față de România. Socec. 1910.

Consiliul Superior al Agriculturii: Dare de seamă asupra aplicării legii pentru învoelile agricole în anii 1908, 1909 și 1910. Carol Göbl. 1910.

Florian Cristescu: Pagini din istoria neamului românesc pentru copii. Tip. Sfetea. 1910.

H. Sudermann: Nunta Yolantei. Bibl. „Lumen”. 30 bani.

Colecțiunea primelor patru volume din Noua Revistă Română (seria veche), se găsește de vânzare la Administrație, pe prețul de 5 lei volumul.

REVISTA REVISTELOR

În „*Revue de deux mondes*“, dela 15 Decembre c., d. Faguet deslușește cu puterea artei sale de ironie fină, greșelile, pe cari le-a săvârșit d. Masson-Forestier, când a crezut că „a descoperit“ pe adevăratul Racine.

D-l M.-Forestier a publicat o carte, unde caută să dovedească, studiind personalitatea lui Racine din punct de vedere al rasei, mediului, mărturisirilor contemporane, iconografiei, grafologiei și caracterologiei, că minunatul autor al lui „Phèdre“, și „Andromaque“ e în același timp tigrul, vulpe, bandit, procuror sângeros, un mare „seigneur“ răutăcios, o bestie etc. Toate acestea asemănări le găsește d. Forestier, pornind dela cel mai sincer sentiment de admirațiune pentru marele tragic al literaturii franceze. Ciudat! Și încă mai ciudat când auzim și justificarea pe care o aduce d.-sa, când zice: „da, imoralitatea dă singură perfecțiunea estetică, căci — fără îndoială — cele mai minunate creațiuni ale spiritului omenesc au fost toate de amoralitate absolută, înspăimântătoare“...

D-l Faguet dovedește cum d. Forestier, stăpănit de o năvălitoare idee preconcepțată, a interpretat fals mărturisirile contemporanilor, a citit rău opera lui Racine, a cercetat greșit ereditatea acestuia, a studiat fără pregătire chiar iconografia și grafologia, de cari face atâta caz.

Și așa, privind chipul lui Racine din cartea d.-lui Forestier (pe care acesta îl prezintă ca un portret al unui bandit) d. Faguet îl înviază în cuvintele celei mai curate și drepte admirațiuni.

„Ca cea mai mare parte din artiștii mari, Racine avea sufletul primului venit. E unul din cei patru sau cinci poeți mai mari, pe cari i-a cunoscut omenirea“, încheie d. Faguet spiritualul său articol.

Tot în „*Revue de deux mondes*“, se poate citi un articol despre Tolstoi al d.-lui Anatole Leroy-Beaulieu. E o privire din punct de vedere social a operei marelui apostol. Punând în cumpănă credința provădită de acesta cu doctrinele socialismului, d. Leroy-Beaulieu adaugă: Tolstoi „știe și simte că pentru societăți, ca și pentru individ, nu e reformă durabilă fără reformă morală; că a aștepta numai dela progresul material numai dela revoluțiunile politice și sociale scăparea de toate relele societăților omenesci, însemnează a fi păcălitul unei grosolane iluziuni, pentru că însemnează a nu cunoaște firea omenescă“. E un mare adevăr, — care se uită deși să amintește întruna.

Cunoscutul sociolog Novicow publică, în „*Revue internationale de Sociologie*“ (Noembre, 1910), un articol de interes actual: „Machiavel și politica modernă“.

Cu multă energie și convingere științifică, autorul se ridică contra „machiavelismului“, politicii contemporane.

Față de idealul formulat de Machiavel pentru popoare, care cerea „mărirea statului prin anarhia perpetuă și fără frâu“, Novicow propune idealul care se înfiripează din sbuciumul societății contemporane: „prosperitatea masselor populare prin federațiunea neamului omenesc“. Iar filosofia politică a faimosului secretar dela Florența „trebuie socotită în categoria strămoșilor barbari, alături de astrologie și alchimie“.

„...Toți spoliatorii, dela apașul barierilor până la marii cuceritori sunt de-o potrivă de criminali, pentru că ei depărtază momentul, când popoarele vor gusta maximul de mulțumire“.

Dar, cum? Novicow răspunde convins: „să tindem către o federațiune universală“. E vechea ură, a acestui strălucit sociolog contra militarismului, pe care îl numește „o pacoste absurdă“, o „boală grea a societăților contemporane“.

Pe scenele teatrelor din Paris se reprezintă piese, cari privesc problemele vechi și grave ale vieții sociale. „Teatrul social“ tinde să puie stăpânire deplină pe genul dramatic! E un semn al vremii.

Așa: la Théâtre Français se joacă „Les marionettes“ a lui P. Wolff, la Odéon: „Un soir“ a lui Trarieux, la „Porte-Saint-Martin“ face serie „Aventurier“ al lui Alfred Capus, mai sunt „Les plus beaux jours“ al lui Traversi, dramaturgu italian, ș. a.

„*Rev. intern. de Sociologie*“ le recenzează pe fie-care în parte.

În „*Revue Bleue*“ afară de articolul interesant al lui Paul Metter asupra buclucașei elvețiene a lui Wilhelm II, se mai publică și lecția de deschidere a cursului de „istoria muncii“, pe care-l ține la *Collège de France* d. Georges Rerard. Se înfățișează date interesante și senzaționale asupra „copiilor în industria modernă“. Vom reveni asupra acestor constatări, făcute în afară de orice revoltă pur sentimentală ci numai din punct de vedere științific, când acest articol se va mântui.

Mercure de France (16 Dec. 1910). Pagini bine definite despre *Romantismul german și simbolismul francez*. Autorul, D. Tancrede de Visan, arată că romantismul francez e cu totul alt-ceva decât cel german, cel adevărat, al lui Novalis și Fichte. Sunt două mentalități cu totul opuse cari s'au ignorat una pe alta. Cu toate că școala franceză dela 1830 a exaltat și ea individualismul și sentimentul poetic, i-a lipsit însă cu desăvârșire fondul acela metafizic care constituie originalitatea romantismului german. Novalis înțelege prin sentiment o lumină superioară luminei rațiunii și în stare să lumineze adâncimile eului nostru absolut. E o facultate cu totul nouă, metafizică, supra-sensibilă, supra-intelectuală cum o numea Fichte, e *intuiția*, cum ar numi-o azi Bergson. E un izvor de recunoaștere imediată și care are de scop revelarea incognoscibilului.

Și din potrivă, când Hugo vorbește de sentiment, îi dă un înțeles cu mult mai simplu și cu desăvârșire afectiv. Sentimentul, pentru romanticii francezi, nu-i decât expresia fanteziei individuale, forța care te mână să urmezi în voie după capriciile spiritului și să-ți însemni arabescurile. Ei n'au văzut în mișcarea literară germană decât exaltarea goticului și o întoarcere entusiastă spre evul mediu, lucruri ce și le-au însușit și ei. Toată partea esențială însă, filosofia transcendentală, metoda intuitivă și idealismul liric al romanticilor germani, le-a scăpat din ochi.

Într'un cuvânt, romantismul francez nu datorește aproape nimic celui german, celui adevărat. Un gust pentru tot ce-i „straniu“, spre legende, spre arta gotică și aproape atât.

Pe când din potrivă, dacă romantismul german n'a avut vre-o influență, vre-o legătură cu cel francez, are însă nenumărate aliniții și îndiscutabile influențe asupra mișcării simboliste din Franța.

Ca și romanticii germani, generația dela 1885, cea care a dat naștere curentului simbolist, luptă în potriva îngustimei spiritului raționalist și împotriva pozitivismului, amândouă de-o potrivă de anti-poetice. Întreg fundamentul estetic al simbolismului e așezat ca și cel al Romantismului german, pe treptele unui idealism transcendent. Strămoșii Simbolismului: Villiers de l'Isle-Adam și Stéphane Mallarmé, au fost adepți neștrămutați ai lui Fichte. Cel d'ântăi traducător în franțuzește al lui Novalis e Maeterlink, care are de asemenea în *Le Trésor des Humbles* un strălucit comentariu al idealismului german. Idealismul din operele simboliste nu mai e un simplu elan sentimental, ca la predecesorii lor romantici, el are o doctrină definită care stă ca și cea lui Fichte pe o teorie a cunoștinței.

Obiectul poeziei simboliste, ca și cel al poeziei romantice germane, e exprimarea inexpresabilului, toate raporturile tainice care unesc pe om cu lumea din juru-i, „cores-

pondențele" intime între lucrurile din juru-ne cu eul nostru.

Ca și Novalis, simbolistii francezi au căutat apoi o formă adecvată cu estetica lor. Cugetarea la ei nu mai era restrânsă la o formă poetică stabilită de mai înainte ei trebuia să-și creeze o mișcare a ei proprie, — e „versul liber”.

Ironia, care era o dogmă în estetica lui Novalis și mai ales la Schlegel, o găsim de asemenea la poeții simbolisti Villiers, Rimbaud, Jules Laforgue și Verlaine; sentimentul religios, „religiunea estetică”, misticismul și esoterismul, sunt iarăși trăsuri sufletești comune între cele două mari mișcări literare atât de diferite după nume, și atât de strâns legate prin atâtea afinități. —

Pașini dintr'un carnet — în fac-simile — al lui Baudelaire, cari ne spun spăimântătorul dezastru în care geniul acesta mare se năruise spre sfârșitul vieții sale turbulente. — Urmează apoi o bogată „*Cronique de la Quinzaine*”.

Revista științifică „V. Adamachi”. No. 4. Noembrie 1910.

D-l I. Borcea publică o scurtă, dar clară expunere asupra progresului realizat în ultimul timp de științele biologice în general și în particular în zoologie, prin noile metode de investigație.

D-l Profesor Dr. Hurmuzescu publică raportul său asupra congresului de Radiologie și electricitate, ținut la Bruxelles în Septembrie 1910 și unde d-sa a fost reprezentantul oficial al României.

D-l Ștefan D. Popescu începe un interesant și documental studiu asupra rolului și importanței numărului în Geografie.

D-l Dr. P. Zosin arată în câte-va pagini, într'un mod general, evoluția cercetărilor de psihiatrie până în zilele noastre. Constituirea Psihiatriei ca știință pozitivă e în treacăt atinsă.

O contribuție serioasă pentru istoricul științelor în România aduc D-nii Traian Lalescu, conferențiar la Universitatea din București și E. Russu, publicând rubrica „Anuarul științific al României”.

D-l Traian Lalescu arată contribuțiile aduse de Români în știința matematică în ultimii cinci ani (1905/910), făcând mici recenziuni critice asupra lucrărilor pe cari le-a avut la îndemână.

De asemenea D-l E. Russu recensează publicațiile referitoare la Botanică, apărute în anul 1909/910, aceasta ca o continuare a capitolului pe anii 1907/909 care l-a publicat în anul trecut.

Aceste reviste bibliografice anuale, așa de des întâlnite în publicațiile similare străine sunt foarte importante și prețioase pentru istoria culturală și am fi foarte mulțumiți să vedem continuându-se și în celelalte ramuri ale științei.

Buletinul societății de științe din București No. 5. Pe lângă importantele studii datorite D-lor Prof. Dr. Babeș, Lalescu, N. Coculescu ș. a., publică două însemnate studii de antropologie datorite D-lui Eugène Pittard. Intr'unul se studiază din punct de vedere craniologic cinci zeci de cranii feminine, aflate într'o criptă a mănăstirii Văratec din Moldova. În al doilea, în colaborare cu d-l Henri Logotola, studiază 52 de cranii de Lazi din Dobrogea.

Lazii sunt niște asiatici care locuiesc litoralul de Sud-Est al Mării Negre. Sunt caracterizați printr'o frumusețe deosebită a figurii, precum și printr'o armonie generală a organismului.

Lazii studiați de d-l Pittard sunt în cea mai mare parte mateloți veniți dela Batum și Riga la Constanța și Mangalia, spre a descărca produsele pe cari le importau. Mulți au rămas în Dobrogea și alcătuiesc o populație sedentară. D-l Pittard ne afirmă că a mai găsit Lazi în număr destul de mare și prin Moldova, întrebunțați în mare parte în exploatarea forestieră din Bacău.

Cercetările d-lui Pittard sunt foarte prețioase, dat mai ales numărul restrâns al lucrărilor craniologice dela noi.

În afară de o publicație din 1874 a lui Obedenaru, asupra a trei cranii pe cari le-a prezentat societății de antropologie din Paris și încă câte-va contribuții aduse de D-nii Dr. Istrati (mai multe cranii găsite la Constanța) Pittard (craii dela Cocș și din Moldova), Dencker și Weisbach nu se găsesse alte studii de craniologie română.

Buletinul Pedagogic No. 4 în articolul *din subiectele conferințelor și cercurilor culturale* se dă o seamă de experiențele, ce s'ar putea face de ori-ce învățător și numai așa ar fi de folos conferințele didactice, în care se expun vorbe iar nu fapte didactice. În chipul acesta s'ar aduna și un material prețios asupra stării sufletești a școlărilor.

D-l Ionescu-Pășcani în *câte-va cuvinte asupra programului învățământului primar* declară că o reformă a programului se impune: „Spiritul în care a fost concepută, o programă ne arată idealul ce se urmărește, și care ideal variază după popor și după vremuri. La un neam se simte nevoie într'o vreme de intelectuali, programa trebuie să-i făurească; la alt neam și în altă vreme se simte nevoie de negustori sau de industriali, agronomi, coloni, etc., programa trebuie să-i făurească; odată se cere a se desvolta mai mult inteligența, altădată voința or forța fizică etc., programa trebuie să răspundă acestor trebuințe.

Studii Filosofice

ÎN SPECIAL

Revistă pentru Cercetările de Psihologie

TEORETICE ȘI APLICATE LA :

ȘTIINȚA DREPTULUI, PEDAGOGIE ȘI SOCIOLOGIE

SUB DIRECȚIUNEA D-LUI

C. RĂDULESCU-MOTRU

Profesor la Universitatea din București

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA

București.—Calea Victoriei 60, pasagiul Imobiliara 3

ABONAMENTUL ANUAL LEI 6.

Abonamentul anual cumulativ la „Studii Filosofice” și „Noua Revistă Română”, 15 Lei.

„BIBLIOTECA PENTRU TOȚI”

Editată de librăria ALCALAY

BUCUREȘTI

BUNA CUVINȚĂ

SAU

CUM TREBUE SĂ SE POARTE OMUL ÎN TOATE OCAZIILE VIEȚII

Un preț frumos volum de peste 300 pagini
conținând toate regulile de bună cuviință.

Această scriere e necesară tuturor, fiind o îndrumare completă și un sfătător pentru ca relațiile dintre oameni să nu sufere nici o jignire.

Lucrarea e făcută după cei mai buni autori și conformă obiceiurilor țării.

No. 385—387.

Prețul unui volum 90 bani, sau legat în pânză flexibil 1,50.

FINANȚE ȘI COMERȚ

Proiectul de lege asupra impozitului pe venit

Fără îndoială, proiectul de lege distribuit de curind în Parlament, pentru înființarea impozitului asupra venitului, la care se anexează o lungă și temeinică expunere de motive, — înfățișează o mare operă de merit pentru d. Costinescu și un pas formidabil în concepțiunile nouă ce străbat în politica impozitelor în țara noastră.

D. Costinescu, e un financiar iscusit, mai mult practică decât teoretică, — înzestrat cu simț de observație foarte pătrunzător.

Clara sa expunere de motive la noul proiect, — dovedește acest lucru odată mai mult.

Proiectul de lege reflectează noile concepțiuni financiare asupra sistemului de impozite.

Tendința puternică din politica financiară în Apus este îndreptată pe de-o parte către înlocuirea impozitelor reale — impozitelor care se percep avându-se în vedere numai *obiectele* — prin impozitele personale, care se referă la venitul persoanelor, iar pe de altă parte tendința politicii impozitelor se manifestă și prin concepțiunea politicii sociale — ce trebuie să fie de-o potrivă de luat în seamă pe lângă politica pur fiscală.

Politica socială a unui sistem de impozite introduce într-o mai mare măsură principiul echității. Prin politica socială, se cere în ultimul timp — se cere să se transpună în practică — progresivitatea impozitului în măsura creșterii veniturilor impozabile, decretarea unui minimum de existență, — cum e cazul în Anglia și Prusia față de veniturile prea mici, cari sunt scutite de impunere.

D. Costinescu, ținând seamă și de aceste considerațiuni și de împrejurările specifice din țara noastră, sintetizează reforma sa, cerând înlocuirea actualelor impozite *directe*, prin impozitul pe venit.

Impozitele directe, ce urmează — potrivit proiectului de lege — să fie înlocuite sunt acestea: 1) impozitul fonciar; 2) impozitul de 3 la sută asupra salariilor; 3) impozitul asupra capitalului imobiliar; 4) patentele; 5) impozitul personal (groaznicul impozit al Capitalei!) și 6) taxa asupra hectarelor de vii.

Din acestea, primele 3 impozite directe se pot asimila chiar azi cu impozitul pe venit. Unele din ele, — deși numai formal, — cum e cazul impozitului fonciar, se prezintă chiar progresiv.

Celelalte 3 impozite însă nu se pot asimila cu impozitul pe venit — și sunt însoțite (mai ales patentele) de lacune, de încălcări a celui mai elementar simț de dreptate, — întru cât privește puterea *diversă* a contribuabililor ce le suportă.

D. Costinescu cere înlocuirea acestor impozite printr'un singur impozit „asupra venitului global al fie-cărui contribuabil“! Nu putem, bine înțeles, discuta aci amănuntele proiectului.

Se ține oare-cum seamă de principiul progresivității, când se trece de la impunerea cu 1 la sută pentru veniturile sub 400 lei și se ajunge la 3.50 la sută pentru veniturile mai mari de 50.000 lei.

Și se mai ține în seamă un principiu elementar de echitate, — când se adaugă la acest impozit, „*supra-taxe*“ în măsură diferită, după specialitatea fondurilor sau izvoarelor care procură veniturile impozabile.

Prin proiectul de lege, se cere și e firesc să se ceară impozitul asupra *venitului net*. Nu s'ar mai întâmpla credem, — dacă proiectul ar deveni lege — impunerea părții pasive dintr'o avere (cum e pilda de azi a impozitului fonciar, care cade și asupra venitului din partea de avere — pământ — ce se afectează la credit) sau o dublă impunere a unui și aceluiași venit.

Impozitul merge gradat de la 1 leu — când venitul e sub 400 lei — prin două clase — până la 50.000 și în sus, când impozitul se cade, precum am spus, cu 3.50 la sută.

Veniturile impozabile se divid în 6 categorii. Și aci avem nu o imitație — ear de sigur o pildă asemănătoare — cu impozitul *pe venituri*, perceput după anumite cedule, — din Anglia.

Iată cele 6 categorii de venituri impozabile :

1. Veniturile proprietății fonciare rurale.
2. Veniturile proprietății fonciare clădite.
3. Veniturile din creanțe ipotecare și privilegiate, din scrișuri fonciare, din împrumuturi cu gagiu, din obligații garantate, precum și din orice titlu cu un venit fix garantat.
4. Veniturile din titluri de ori ce fel nominative sau la purtător, rentă, obligații de împrumuturi, acții și obligații negarantate, părți de fondator, participări sub orice formă la beneficiu, din împrumuturi chirografare, fie pe polițe, fie în orice alt chip, din orice alt mod de speculare a banilor, în afară de cele prevăzute la celelalte categorii.
5. Veniturile nete din comerțul stabil sau ambulant și din industrie, din întreprinderi și exploatări de orice fel, de moșii, vii, mori și altele în arendă, de păduri, de mine, de cariere, precum și din orice altă îndeletnicire cerând o întrebuițare de capital.
6. Veniturile din profesiile libere, din meserii, din lefuri, diurne, îndemnități, jetoane de prezență, pensii și salarii, plătite de administrațiile publice și de ori cine, persoane morale sau private, cu anul, cu luna, cu ziua, în bani ori în natură, din lucrul cu bucată, cu măsura, cu acordul, precum și toate veniturile, care, necerând o întrebuițare de capital nu intră în categoriile precedente.

Că acest proiect, dacă ar deveni lege, ar însemna *mai multă dreptate* în repartizarea impozitelor noastre directe — e lucru cert.

Se poate însă obiecta că impunerea — tehnica perceperei — ar întâmpina prea mari greutăți, ținându-se seama atât de educația contribuabililor, cari vor căuta să frusteze fiscul prin declarații false asupra venitului lor net, cât și prin indolența organelor de percepere — de evaluare, de recenzare a veniturilor impozabile.

Le vom răspunde acestor obiecțiuni: ce se întâmplă *acum* de sigur se va întâmpla și mâine, — dacă am avea impozitul pe venit. De allminteri proiectul prevede măsuri severe de penalitate împotriva încercărilor ce s'ar face ca să se frusteze fiscul.

Nouă ni se pare, în total, sistemul de impozite directe — cuprins în proiectul d-lui Costinescu, — un sistem practic, care corespunde pe deplin celor 4 reguli clasice ale clasicii *Ad. Smith*, întru cât privește dările publice, — care răspunde și nevoilor specifice nouă — aducând mai multă echitate în suportarea sarcinilor publice de către diferitele clase sociale, fără să pericliteze bunul mers al bugetului statului.

I. Vistiernicu

BULETIN BIBLIOGRAFIC

CELE MAI NEMERITE DARURI

DE

CRĂCIUN ȘI ANUL NOU

BIBLIOTECA PENTRU TOȚI

Volume reunite și legate elegant în pânză
cari pot figura în ori-ce bibliotecă.

Cererile se fac la *Librăria ALCALAY București, Victoriei 37.*

<i>Adamescu</i> , Modele de discursuri celebre Române și străine	2.—
<i>Adam Eufr. Ion</i> , Teatru școlar pentru bieți și fete	1.25
<i>Alexandri V.</i> , Poezii complete Vol. I	2.50
„ Idem Volumul II	2.50
„ Idem Volumul III	2.50
„ Idem câte 3 Volume legate împreună	6.—
„ Despot Vodă, legendă istorică	1.25
„ Ovidiu: dramă în versuri	1.25
„ Pântâna Blanduziei	1.—
„ — Câte 3 Volume legate împreună	2.50
„ Teatru: Cinel Ciel, Kera Nastasia, Barbu Lăutarul, Cetatea Neamțului. Piatra din casă, Florin și Florica	1.25
„ Poezii populare ale Românilor	1.75
<i>Alexandrescu Gr. M.</i> , Poezii, epistole, satire, epigrame	2.—
<i>Amicis Edmondo de. Cuore</i> , (Inimă de copil) cu numeroase ilustrațiuni	2.—
<i>Anestin Victor</i> , Cucerirea Aerului, Baloane, Aeroplane Bleriot și Aeroplanul său, aventuri aeriene cu peste 60 de figuri explicative	1.25
<i>Andersen</i> , Povești alese	1.25
<i>Andersen</i> , Grădina Raiului	1.25
<i>Allaz</i> , mic de Zoologie, Omul și organele sale, Mamiferele, table în culori naturale	3.—
<i>Balzac</i> , Eugenia Grandet. Roman	1.25
<i>Buna Cuvîntă</i> , sau cum trebuie să se poarte omul în toate ocaziile vieții	1.75
<i>B. de St. Pierre</i> , Paul și Virginia	1.25
<i>Bolintineanu</i> , Elena. Roman Original	1.75
„ Manoil	1.25
„ — ambe e romane legate împreună	2.50
<i>Buzoianu</i> , Cugetări asupra popoarelor vechi (Africa)	1.75
<i>Caragiale</i> , Schițe ușoare și notițe și Fragmente	1.75
<i>Candrea și Densușianu</i> , Din Cronicari	1.25
„ Din Popor	1.25
<i>Carmen Sylva</i> , Nuvele și Povești	2.—
„ De prin veacuri	1.25
„ Poveștile Peleşului	1.25
<i>Galligari</i> , Dicționar englez-român	4.25
<i>Chateaubriand</i> , Atala, René, Ultimul Abencerge	1.75
<i>Creangă I.</i> Opere complete	3.—
<i>Colomb D-na</i> , Istorioare	1.—
<i>Deparațeanu</i> , Doruri și Amoruri, Mih. Zamfirescu, Căntece și plângeri, legate împreună	2.—
<i>Dumas A.</i> Dama cu Camelii (Roman)	1.75
<i>Dufresne</i> , Jocul de șah. Călauză pentru începători și jucători	2.—
<i>Daudet Alphonse Jaques</i> (Roman) cu ilustrațiuni	3.—
<i>Daniel de Foë</i> , Robinson Crusoe, cu figuri	1.—
<i>Dostoievsky</i> , Precocii	1.25
<i>Eminescu M.</i> , Poezii ediție ilustrată	1.25
„ Povești și Nuvele	1.25
<i>Filimon</i> , Ciocoi Vechi și Noi	2.50
<i>Flammarion</i> , Ce e Cerul? Astronomia populară	1.75
<i>Ghika Ion</i> , Serisori către V. Alexandri 4 volume legate împreună	3.50
<i>Goethe</i> , Faust tragedie, în 5 acte cu ilustrațiuni	1.25
<i>Goga Octavian</i> , Poezii. Premiate de Academia română	1.25
<i>Goldsmith Olivier</i> , Vicarul din Wakefield	1.25
<i>Grimm Frații</i> Povești cu numeroase ilustrațiuni	1.75
<i>Gane</i> , Nuvele Volumul I	1.25
„ Idem, Volumul II	1.25
„ Idem, Volumul III	1.25
„ — Câte 3 Volume legate împreună	3.—
<i>Goethe</i> , Werther	1.—
<i>Gorun D.</i> Alb și Negru	1.25
<i>Heliade Răduțescu</i> , Bucăți alese	1.25
<i>Hașdeu B. P.</i> , Râșvan și Vidra, poem dramatic	1.25
„ Sic Cogito. Ce e viața? Ce e moartea?	2.—
<i>Haralamb G. Lecca</i> Teatru Casta Diva. Suprema forța. Jucătorii de cărți	3.—
<i>Istrati Dr.</i> , București-Cairo, note de călătorie	1.25
<i>Ispirescu</i> , Basmele Românilor	2.—
<i>Iliosa</i> , Lucrul manual cu ilustrațiuni	1.25
<i>Jules Verne</i> , Cinci săptămâni în Balon. Călătorie de descoperiri în Africa	2.50
<i>Jules Verne</i> , Ocolul pământului în 80 de zile trad. Haralamb G. Lecca	2.—
<i>Kogălniceanu Mih.</i> , Opere alese. Acte Serieri, Discursuri	2.50
<i>Kremnitz Mitte</i> , Regele Carol al României	1.25
<i>Lamartine</i> , Graziella, legat	1.25
<i>Lermontov</i> , Un erou al timpului	1.25
<i>Mahaffy</i> , Antichitatea greacă, <i>Wiklins</i> , Antichitatea Română, legate împreună	1.25
<i>Maupassant Guy</i> , O viață. Traducere de Haral. G. Lecca cu numeroase ilustrațiuni	2.—
<i>Moliere</i> , Teatruri, Bolnavul închipuit, Doctorul fără voie, Avarul, Comedii	2.—
<i>Muller I.</i> Sistemul meu. 15 minute de exerciții pe zi pentru sănătate	1.25
<i>Murger H.</i> Scene din viața Artiștilor	2.—
<i>Maupassant Guy</i> Rel-Ami. (Roman)	2.—
<i>Maupassant Guy</i> , Tare ca moartea (Roman)	2.—
<i>Mark Twain</i> , Un râmășag între miliardari	1.25
<i>Meyer Förster</i> , Vechiul Heidelberg teatru	1.—
<i>Negruzzi Const.</i> Poezii. Proză, Serisori	2.50
<i>Odobescu Al.</i> , Opere Alese	2.50
„ Basme. Jupân Rânică Vulpoiul. etc.	1.—
<i>Onciu Dim.</i> , Din Istoria României	1.25
<i>Pann Anton</i> , Nastratin Hozea și Poveștile lui Moș Albu	1.75
„ Povestea Vorbii 16, 25, 39.	1.75
„ Idem operele complete legate la un loc	3.—
<i>Popescu N. D.</i> Fata de la Cozia	1.25
<i>Pécaut și Beaudé</i> , Convorbiri despre arta	1.25
<i>Prevoșt</i> , Abatele. Manon Lescaut, Roman	1.75
<i>Răduțescu Motru</i> , Cultura Română	1.25
<i>Roseti Radu</i> , Proza și Versuri	1.50
„ Din Egipt. Note de călătorie	1.75
<i>Sadoveanu</i> , Povestiri de Sărbători	1.25
<i>Schopenhauer</i> , Viața, Amorul și Moartea	1.25
<i>Shakespeare</i> , Hamlet Teatru	1.25
„ Othelo. Teatru	1.25
„ Romeo și Julieta	1.—
<i>Sienkiewicz</i> , Quo Vadis. Roman istoric	2.—
<i>Schiller</i> , Wilhelm Tell	1.25
„ Don Carlos } Teatru	1.25
„ Hoții	1.25
„ Câte 3 Volume legate împreună	3.—
<i>Sienkiewicz</i> , Pentru Pâine	1.—
<i>Spencer</i> , Progres, Legea și cauza	1.25
<i>Stăncescu Dim.</i> La Gura Sobei	1.—
<i>Stăncescu Dim.</i> Povești de Crăciun	1.—
<i>Schiller</i> , Intriga și Amorul tragedie	1.25
<i>Swift</i> , Guliver în țara Piticilor	1.—
„ Guliver în țara Urișilor	1.—
„ Ambele legate împreună	1.25
<i>Tolstoi</i> , Invierea traducere din Rusește	1.25
<i>Tolstoi</i> , Sonata Kreuzer	1.—
„ Romanul Căsătoriei	1.25
<i>Teleor D.</i> , Schițe Umoristice	1.—
<i>Traian Demetrescu</i> , Iubita	1.—
„ Cum iubim	1.25
„ Ambele romane legate împreună	1.75
<i>Tom Titt</i> , Știința amuzantă. Experițe atrăgătoare cu figuri explicative	1.25
<i>Universul</i> și mișunile lui 3 volume legate împreună	1.75
<i>Urechidă Dr.</i> , Dicționar Francez-Român	5.—
<i>Vlahuță</i> , Dan, Roman	2.—
„ Din Goana Vieții	1.75
„ Nuvele și Poezii 116 -117, 6, 316, 319.	2.50
„ România Pitorească cu ilustrațiuni	1.75
<i>Victor Hugo</i> , Ernani Teatru	1.25
<i>Vasile Pop</i> , Nuvele și schițe	1.25
<i>Zamfirescu Duiliu</i> , Viața la țară	2.—
„ Tânase Scatiu	1.25
„ În Răsboi	1.25
„ Indreptări	1.25
<i>Zamfirescu Mih.</i> Căntece și plângeri, poezii și Deparațianu, Doruri și Amoruri	2.—
<i>Zola E.</i> Tereza Raquin. trad. G. Iorga	1.25

A se cere la Librăria editoare LEON ALCALAY — București, Catalogul complet al Bibliotecii pentru toți care cuprinde peste 600 volume bine alese din toate genurile ale literaturilor Române și străine. 0.30 bani fie care număr

La Administrația revistei, în Pasagiul Soc. Imobiliara No.3 (Intrarea prin Calea Victoriei 60 și Str. Academiei 19) se găsește de vânzare pentru cititorii noștri, cu preț scăzut :

Colecțiunea volumelor apărute din *Noua Revistă Română* :

Volumele I—IV (Prima serie) cu 5 lei volumul.

Volumul V—VIII, 3 lei volumul.

Volumul IX (în curs de apariție). Abonament anual 10 lei.

Din *Studii filozofice* vol. I, lei 5.

Vol. II—IV, 3 lei fiecare volum.

Vol V (în curs de apariție), lei 6.

Puterea Sufletească de C. Rădulescu-Motru (scriere premiată de Academia Română). Lei 6.

Biblioteca editată de *Noua Revistă Română*, 15 bani volumul. Au apărut până acum :

No. 1. In zilele noastre de anarhie, de C. Rădulescu-Motru.

No. 2. Sufletul neamului nostru, de C. Rădulescu-Motru.

No. 3. Contractul muncii, de D. Negulescu.

Cultura română și politicianismul (ediția III-a Socec), de C. Rădulescu-Motru cu 75 bani (în loc de lei 1,50).

Poporanismul politic și democrația conservatoare, de C. Rădulescu-Motru. Prețul 50 bani.

Editeurs :

ZANICHELLI de Bologna, ALCAN de Paris, ENGELMANN de Leipzig, WILLIAMS et NORGATE de Londres.

„SCIENTIA“

REVUE INTERNATIONALE DE SYNTHÈSE SCIENTIFIQUE

Diréction : G. BRUNI — A. DIONISI — F. ENRIQUES
A. GIARDINA — E. RIGNANO

4 numeros par an, de 300—350 pages chaoun.

On se plaint de plus en plus des effets de la spécialisation à outrance à laquelle les hommes des sciences sont condamnés. *Scientia* a été fondée en vue de contrebalancer ces fâcheux effets. Elle publie des articles qui se rapportent aux branches diverses de la recherche théorique, depuis les Mathématiques jusqu'à la Sociologie, et qui tous sont d'un intérêt général : elle permet ainsi à ses lecteurs de se tenir au courant de l'ensemble du mouvement scientifique contemporain.

Scientia, qui est dans sa quatrième année d'existence, a conquis du premier coup la faveur du monde savant, grâce à la collaboration qu'elle s'est assurée des autorités scientifiques les plus éminentes de l'Europe et de l'Amérique. Elle a publié, outre les articles de ses directeurs : MM. Bruni, Enriques, Dionisi, Rignano, des travaux de MM. Mach, Poincaré, Picard, Tannery, Borel, Boutroux, Volterra, Levi-Civita, Zeuthen, Arrhenius, George Darwin, Schiaparelli, Seeliger, Lowell, Maunders, Crommelin, Eddington, Bohlin, Poincaré, Moreux, Herz, Suess, Chvolson, Lebedew, Righi, Bouasse, Brunhes, Ritz, Fabry, Zeemann, G. H. Bryan, Soddy, Ostwald, Wallerant, Lehmann, Sommerfeldt, Gianicini, Abegg, Bayliss, Höber, Boltzmann, Fredericq, Demmer, Borntau, Foa, Galeotti, Ebstein, Asher, Raffaele, Delagré, Caullery, Rabaud, Le Dantec, Semon, Driesch, Hartog, Russel, Wiesner, Haberlandt, Ziegler, Verkill, Belhe, Sherrington, Bohn, Piéron, Claparède, Janet, Rey, Piker, Hoernes, Sollas, Jespersen, Meillet, Simmel, Ziehen, Cunningham, Westermarck, Kidd, Landry, Edgeworth, Bonar, Pareto, Loria, Carver, Fisher, Sombart, Oppenheimer, Sciutoja, Ph. Sagnac, Salomon Reinach, Guignebert, Loisy, etc.

Scientia joint au texte principal portant les articles dans la langue de leurs auteurs, un supplément avec la traduction française de tous les articles allemands, anglais et italiens. Elle est ainsi accessible à quiconque connaît la seule langue française.

Prix de l'abonnement :

25 francs, — 20 mk., — 20 sh.

Diréction et Rédaction : Milan, Via Aurelio Saffi, 11.

REVUE DES IDÉES

SCIENCE, PHILOSOPHIE, CRITIQUE GÉNÉRALE

Paraissant le 15 de chaque mois

Sous la direction de M. REMY DE GOURMONT

DIRECTION ET ADMINISTRATION

26, Rue de Condé, 26, à Paris.

Le programme de la *Revue des Idées* embrasse toutes les branches de la connaissance scientifique : philosophie, psychologie, mathématiques, physique, biologie, ethnographie, sciences religieuses, sciences militaires, sociologie, philologie, histoire littéraire. Son but est de tenir un public d'élite au courant des travaux les plus intéressants, sous une forme accessible à tous les esprits cultivés et non seulement aux spécialistes de chaque domaine. Instrument de culture générale et éminemment synthétique, elle ne fait double emploi avec aucune autre publication.

France :

Un numéro . . . 2 fr.
Un an . . . . . 20 fr.
Six mois . . . . . 11 fr.

Union postale :

Un numéro . . . 2 fr. 25
Un an . . . . . 22 fr.
Six mois . . . . . 12 fr.

Envoi franco d'un spécimen sur demande.

MERCURE DE FRANCE

26, Rue de Condé, Paris

Directeur : ALFRED VALLETTE

Littérature, Poésie, Théâtre, Musique, Peinture, Sculpture, Philosophie, Histoire, Sociologie, Sciences, Voyages, Bibliophilie, Sciences occultes, Critiques, Littérature étrangère, Revue internationale de la Quinzaine.

Le *Mercur de France* est dans sa vingt et unième année. Il paraît le 1-er et le 16 de chaque mois et forme tous les ans six volumes.

Le *Mercur de France* occupe dans la presse française une place unique : il participe de la revue et du journal. Pour juger de sa diversité, il suffit de parcourir quelques-uns de ses sommaires et la liste des 50 chroniques que, sous le titre de *Revue de la Quinzaine*, il publie selon un roulement méthodique. Cette *Revue de la Quinzaine* s'alimente à l'étranger autant qu'en France ; elle offre un très grand nombre de documents et constitue une sorte d'encyclopédie au jour le jour du mouvement universel des idées.

Il n'est peut-être pas indifférent de signaler qu'il est celui des grands périodiques français qui coûte le moins cher, puisque le prix de son abonnement excède à peine celui des journaux à un sou.

VENTE AU NUMÉRO ET ABONNEMENT

Les abonnements partent du premier des mois de janvier, avril, juillet et octobre.

France :

Le numéro . . . . . 1 fr. 25
Un an . . . . . 25 fr.
Six mois . . . . . 14 fr.
Trois mois . . . . . 8 fr.

Etranger :

Le numéro . . . . . 1 fr. 50
Un an . . . . . 30 fr.
Six mois . . . . . 17 fr.
Trois mois . . . . . 10 fr.

ABONNEMENT DE TROIS ANS

France . . . 65 fr. | Etranger . . . 80 fr.

Envoi franco sur demande d'un numéro spécimen.

Noua, ingenioasa mașină de scris

„ADLER”

Toate literile se pot schimba la moment cu altele scriind și rusește, grecește, etc.

Cea mai trainică mașină de scris este „ADLER”, fiind construită cât se poate de simplă, neavând de cât 400 de piese pe lângă celelalte mașini oarbe ce au peste 2000 de bucățele, de aceea în totdeauna se află aceste mașini la reparat, având prea multe piese.

Mașina de scris „ADLER” are scrisul imediat și continuu vizibil (nu scriere oarbă). „ADLER” are numai 30 de clape cu 90 de litere; deci 6—8 litere mai mult de cât mașinile oarbe.

20 copii direct se obține cu mașina „ADLER”. Se poate scrie în mai multe culori; cea mai practică pentru circulări cu hârtie cerată.

Numai 30 de clape, dar care dau peste 90 de litere, țifre și semne etc. — Cu 6—8 litere mai mult de cât la mașinile de scris oarbe (Machines cachées)

Fac și ori ce schimb cu mașini de scris uzate contra noilor mașini de scris „ADLER”

Am luat în schimb peste 40 mașini de scris sistem vechi și uzate Remington, Fay-Sholes, Smith-Premier, Yost No. 4, Yost No. 10, Hammond, Nort's, Empire, Chicago, Gladstone, Blickensderfer, Ideal, International, Oliver, Stowes, etc.

_____ Tot felul de accesorii pentru ori ce mașină de scris la: _____

I. B. ANTONESCU

Șoseaua Basarab No. 230 — Piața Victoriei

Telefon 8/51

GRATIS!

Invățătura mașinei

GRATIS!

VILE DUILIU ZAMFIRESCU

2, STRADA ZORILOR, 2
Palatul Muntelui de Pietate
TELEFON No. 25 97

Vinuri de cea mai superioară calitate

LOCAL DE CONSUMAȚIE

Serviciu la domiciliu

Angroșiștilor li se acordă rabat

Boalele Intestinului

DIAREEA (LA COPII ȘI ADUȘI), DIZENTERIA,
COLICELE, FURUNCULOZA, ECZEMA ȘI TOATE
BOALELE CE PROVIN DIN Infecțiunile Intestinale

SE TRATEAZĂ ADMIRABIL PRIN

LACTOFERMENT

(Bulion parolactic)

APROBAT DE CONS. SANITAR SUPER.
ZILNIC PREPARAT PROASPĂT NUMAI LA
LABORATORUL Dr. ROBIN

5, Str. I. C. Brătianu 5. — Telefon.
Un flacon 2 lei. În provincie contra mandat 2,50
Cereți prospecte gratuite

TÂMPLĂRIA C. MIHAILESCU & BALOȘAN

ABSOLVENT AL ȘCOALEI SUPERIOARE DE ARTE ȘI MESERII DIN BUCUREȘTI

PREMIAT LA EXPOZIȚIA DIN 1903 ȘI 1906

EXECUTĂ ORI ȘI CE LUCRĂRI DE ACEASTĂ BRANȘĂ CU PROMPTITUDINE ȘI ACURATEȚĂ.

AVÂND 20 ANI PRACTICĂ ÎN STRĂINĂTATE

ATELIER ȘI CASA PROPRIE

15, STRADA ȘERBĂNICĂ. — BUCUREȘTI. — STRADA ȘERBĂNICĂ, 15.